

М. П. Васючэнка

Кароткая
ГРАМАТЫКА
АНГЛІЙСКОЙ
МОВЫ

Серыя «Беларускія ЕўраГраматыкі»

М. П. Васючэнка

Кароткая
ГРАМАТЫКА
АНГЛІЙСКОЙ
МОВЫ

Серыя «Беларускія ЕўраГраматыкі»

Англійская мова
роднасная з беларускай –
яны належаць
да адной індаеўрапейскай
моўнай сям'і,
падзяляюць пэўны пласт
лексікі і пэўныя
граматычныя канструкцыі.
Вывучэнне мовы
аналітычнага тыпу,
якая карыстаецца
лацінскім алфавітам
і з'яўляецца сучаснай
лінгва франка,
узбагаціць кожнага
беларуса.

Серыя «Беларускія ЕўраГраматыкі»

М. П. Васючэнка

Кароткая
ГРАМАТЫКА
АНГЛІЙСКОЙ
МОВЫ

Мінск
«Радыёла-плюс»
2009

УДК 811.111'36
ББК 81.2Англ-2
В20

Серыя заснавана ў 2008 годзе

Куратар серыі *Уладзімір Сіўчыкаў*

Пад агульнай рэдакцыяй кандыдата філалагічных навук
Львона Баршчэўскага

Выдавецтва выказвае глыбокую ўдзячнасць за спрыянне і карысныя парады *Д-ру Найджэлу Гулд-Дэвісу, Ціму Дакету, Іне Рамашэўскай і Касі Бяспалавай*

Васючэнка, М. П.

В20 Кароткая граматыка англійскай мовы / М. П. Васючэнка —
Мінск : Радые́ла-плюс, 2009. — 104 с. — (Серыя «Беларускія
ЕўраГраматыкі»).

ISBN 978-985-448-094-7.

Англійская мова роднасная з беларускай — яны належаць да адной індаеўрапейскай моўнай сям'і, падзяляюць пэўны пласт лексікі і пэўныя граматычныя канструкцыі. Вывучэнне мовы аналітычнага тыпу, якая карыстаецца лацінскім алфавітам і з'яўляецца сучаснай лінгва франка, узбагаціць кожнага беларуса.

Выданне адрасуецца ўсім, хто цікавіцца англійскай мовай і хоча авалодаць ёю.

УДК 811.111'36
ББК 81.2Англ-2

ISBN 978-985-448-094-7 © Васючэнка М. П., 2009
© Афармленне. ПУП «Радые́ла-плюс», 2009

УВОДЗІНЫ

Англійская мова — старажытная і прыгожая мова, якая належыць да заходнегерманскай падгрупы германскай галіны індаеўрапейскай моўнай сям’і. Яна з’яўляецца роднаснай нідэрландскай, нямецкай, ідышу, фрызскай і шэрагу іншых моваў. Літаратурная англійская мова развілася ў 16 стагоддзі з лонданскага дыялекта. Перыяд яе развіцця прынята падзяляць на тры этапы: стараанглійскі (V–XI стагоддзі), сярэднеанглійскі (XI–XVI стагоддзі) і новаанглійскі (з XVI стагоддзя).

Немажліва пераацаніць ролю англійскай мовы ў сучасным грамадстве. Па-першае, яна з’яўляецца роднай мовай для 322 мільёнаў чалавек і другой мовай для 180 мільёнаў, а агульная колькасць асоб, што ёю валодаюць, можа дасягаць 1,8 мільярда, дзякуючы чаму яна набыла рэпутацыю «лінгва франка». Па-другое, яна носіць статус дзяржаўнай мовы прыблізна ў 53-х краінах, сярод якіх такія дзяржавы і тэрыторыі, як Англія, Злучаныя Штаты Амерыкі, краіны Садружнасці Нацый (Канада, Аўстралія, Індыя) і інш. Яна таксама ўжываецца ў якасці працоўнай мовы шэрага міжнародных арганізацый (Арганізацыя Аб’яднаных Нацый, Еўрапейскі Саюз).

Англійская мова належыць да аналітычнага тыпу моваў (у адрозненне ад беларускай мовы), хоць зараджалася як сінтэтычная. У ёй граматычныя значэнні выяўляюцца ў асноўным па-за словам, у сказе. Як і большасць еўрапейскіх моваў, яна мае намінатыўную пабудову: суб’ект гаворкі ставіцца ў асноўнай форме.

Англійская мова існуе ў шэрагу дыялектаў, сярод якіх кокні, сасэкскі, нью-йоркскі, норфалкскі, бостанскі і іншыя, кожны з якіх мае непараўнальны каларыт.

Беларуская дыяспара, якая ў сваёй большасці жыве сёння менавіта ў англамоўных краінах (ЗША, Канада, Аўстралія, Вялікабрытанія), актыўна і паспяхова карыстаецца гэтай мовай, а ў размоўную беларускую мову трывала ўвайшлі такія англіцызмы (амерыканізмы),

як: **трафік** (аўтамабільны рух з заторамі), **кар** (аўтамабіль), **гард** (ахова), **эгзыт** (з'езд з аўтастрады) і да т. п.

Уражае таксама эстэтычная каштоўнасць англійскай мовы: сярод аўтараў, што пісалі на ёй, кожны, пэўна, згадае Уільяма Шэкспіра, Джона Мілтана, Джорджа Гордана Байрана, Джэка Лондана, О. Генры, Джэймса Джойса, Уільяма Фолкнера і іншых. Аматыры паэзіі атрымаюць эстэтычную асалоду ад тонкіх нюансаў творцаў «азёрнай школы», Эмілі Дыкінсан, Томаса Хардзі і Уолта Уйтмана. Аматыры «лёгкай» літаратуры не абмінуць увагай майстроў дэтэктыўнага жанру Эдгара Алана По, Артура Конан Дойла, Агату Крысці, зубра фэнтэзі Джона Роналда Руэла Толкіна, фантаста і футуролага Рэя Брэдберы і аўтараў твораў, што спарадзілі папулярныя фільмы, Стывена Кінга і Джоан Кэтлінг Роўлінг...

Багацце і разнастайнасць лексікі з'яўляецца яшчэ адным стымулам для вывучэння англійскай мовы: для кантактавання на побытавым узроўні можа хапіць дзвюх тысяч слоў, а агульны запас іх, што пастаянна папаўняецца, дасягае 425 тысяч слоў (слоўнік Уэбстэра). Вялікі Шэкспір ужываў у сваіх творах прыблізна 30 тысяч. Аднак авалоданне лексікай аблегчанае вялікай колькасцю запазычанняў (у тым ліку французска-лацінскага, германскага, старагрэцкага паходжання), наяўнасцю інтэрнацыяналізмаў, што стварае агульны слоўнікавы пласт з беларускай мовай.

Складаная арфаграфія мовы паспрыяе развіццю памяці і інтуіцыі, а ўжыванне лацінскага алфавіту дапаможа авалодаць беларускай лацінкай і больш упэўнена адчуваць сябе ў Інтэрнэт-прасторы.

Не варта забывацца, што англійская мова шырока ўжываецца ў сферах навукі, сучасных тэхналогій і праграмавання, што можа паслужыць стымулам для ўдасканалення ведаў і ўменняў у гэтых сферах. Цікавы пласт для вывучэння ўяўляюць скарачэнні і сімвалы, што ўсё больш актыўна ўваходзяць у нашае жыццё (Xmas як напамінак пра Хрыста, @ як сімвал электроннай пошты і інш.).

Веданне англійскай мовы з'яўляецца таксама выдатным шанцам атрымаць адукацыю ці ўдасканаліцца ў прафесійнай сферы ў большасці краін свету.

Дзелавыя паездкі і турыстычныя вандроўкі таксама будуць аздобленыя магчымасцю кантактаваць з насельніцтвам англамоўных краін.

ФАНЕТИКА І ПРАВАПІС

АЛФАВІТ

Сучасны англійскі алфавіт складаецца з 26 літар (6 галосных і 20 зычных), якія абазначаюць 44 гукі (20 галосных і 24 зычныя).

Літары	Назвы літар	Літары	Назвы літар
A a	эй	N n	эн
B b	бі:	O o	оў
C c	сі:	P p	пі:
D d	ды:	Q q	к'ю
E e	і:	R r	а:
F f	эф	S s	эс
G g	джы:	T t	ты:
H h	эйч	U u	ю:
I i	ай	V v	ві:
J j	джэй	W w	дабл'ю
K k	кэй	X x	экс
L l	эль	Y y	ўай
M m	эм	Z z	зэд

АД ЛІТАРЫ ДА ГУКУ

Англійскае вымаўленне досыць няпростае, таму пры кожным слове ў англійска-іншамоўных слоўніках у квадратных дужках падаецца транскрыпцыя, якая дапамагае правільна вымаўляць гукі і рабіць націскі ў канкрэтных словах. Тым не менш існуюць і пэўныя *правілы вымаўлення*, якія дзейнічаюць у большасці або ў вялікай колькасці выпадкаў.

Беларускія адпаведнікі англійскіх гукаў, пададзеныя ніжэй, натуральна, вельмі прыблізныя!

1. Літары, якія заўсёды вымаўляюцца аднолькава:

f – як цвёрдае беларускае **ф**;

j – як моцна змякчанае беларускае **дж**;

m – як цвёрдае беларускае **м**;

q – як цвёрдае беларускае **к**;

v – як цвёрдае беларускае **в**;

z – як цвёрдае беларускае **з**;

спалучэнне літар **are** чытаецца як [эа], **eer** – як [іа], **oor** – як [уа], адпаведна з доўгімі націскнымі беларускімі **э**, **і** і **у** і слабым ненаціскным **а**; спалучэнне літар **au** (у тым ліку перад нямым **-gh**) чытаецца як доўгае беларускае **о**.

2. Літары, якія вымаўляюцца двума спосабамі:

b – як цвёрдае беларускае **б** (у канцы слоў у спалучэнні літар **mb** не чытаецца));

k – як цвёрдае беларускае **к** (у пачатку слоў у спалучэнні літар **kn** не чытаецца!);

l – як крыху змякчанае беларускае **л** (у пэўных выпадках не чытаецца – напрыклад, у словах **could, calf, calk, calm**);

n – як цвёрдае беларускае **н** або як рускае выбухное **г**, вымаўленае ў нос – у спалучэнні літар **ng**;

p – як цвёрдае беларускае **п** або як цвёрдае беларускае **ф** (у выпадку спалучэння літар **ph**);

r – як беларускае **р**, вымаўленае без вібрацыі кончыка языка (таксама нагадвае слаба прамоўленае беларускае **ж**) або нямое (у канцы закрытага склада ці слова або перад англійскім **e**, у тым ліку нямым);

x – як **кс** або **гз** (найчасцей паміж галоснымі);

w – як беларускае **ў** (у тым ліку на пачатку слова і пасля зычных) або не чытаецца (на пачатку слова перад **r**);

спалучэнне літар **ea** найчасцей чытаецца як доўгае беларускае **i**, але ў асобных выпадках (**head**, формы простага мінулага часу дзеясловаў **lead, read**) – як вузкае кароткае **э**; спалучэнне літар **ear** чытаецца ў адкрытым складзе як [ia] з доўгім націскным беларускім **i**, у закрытым – як доўгі гук **э**¹.

3. Літары, якія вымаўляюцца трыма спосабамі:

c – як цвёрдае беларускае **с** (перад англійскімі **e, i, y**), або як цвёрдае беларускае **к** (у іншых пазіцыях, у тым ліку у спалучэннях літар **ck** ці – у некаторых выпадках – **ch**), або як вельмі мяккае **ч** (спалучэнне літар **ch** – у большасці выпадкаў²);

d – як цвёрдае беларускае **д**, або як цвёрдае беларускае **т** (у аддзяяслоўным суфіксе **-ed** – пасля глухога зычнага і нямога **-e**), або як вельмі змякчанае **дж** (у шэрагу выпадкаў перад літарай **u** – найчасцей перад суфіксам **-ure**);

¹ Гук **э** вымаўляецца як нешта прамежкавае паміж беларускімі **ы** і **ё**: пад націскам мацней чуваць **ё** (зычны перад ім ніколі не змякчаецца!).

² У слове **Czech** (чэшскі) спалучэнне літар **cz** вымаўляецца як змякчанае **ч**.

t – як цвёрдае беларускае **т**, або як глухі ці звонкі міжзубны зычны (у выпадку спалучэння літар **th**), або як мякчэйшае за беларускае **ч** (найчасцей перад суфіксам **-ure**);

our чытаецца як [’аўа] (**our, hour**), або як [’уа] (**tour**), або як доўгае беларускае **о** (**four, court**).

4. Літары, якія вымаўляюцца чатырма ці болей спосабамі:

a – як беларускае шырокае э (найчасцей у закрытым складзе або перад спалучэннем літар **-re**), або як беларускае эі (найчасцей у адкрытым складзе або ў спалучэнні з наступным англійскім і), або як доўгае беларускае а (найчасцей перад **-r, -ss, -sp, -st, -sk, -lf, -lm, -nt** у канцы склада або слова, ці ў такіх словах, як **heart, hearth**), або (перад зычным **w**) як доўгае беларускае о, або (пасля зычнага **w**) як кароткае беларускае о, або як доўгае беларускае о (на пачатку слова пасля **w(h)**-або, часта, у канцы слова перад **-ll, -lk, -lt**), або як вузкае кароткае э (у форме дзеяслова **ate**); пра чытанне спалучэнняў літар **are, au** гл. вышэй, у канцы падпункта 1, пра чытанне спалучэнняў літар **ea, ear** – у канцы падпункта 2;

e – як кароткае і вельмі вузкае э (падобнае да беларускага е, прамоўленага без пачатковага прыгуку й – найчасцей у закрытым складзе, а таксама, у рэдкіх выпадках, перад беларускім а), або як беларускае доўгае і (найчасцей у адкрытым складзе, пры падваенні ці ў спалучэнні з наступным і, ці перад спалучэннем літар **-re**), або (у спалучэнні з зычным **w**) як беларускія доўгія ю ці у (звычайна пасля **r-** ці **ch-**), або нямое (найчасцей у канцы слова або склада, а таксама звычайна ў аддзеяслоўным суфіксе **-ed**), або як доўгі гук э (перад **-r** у закрытым складзе, у тым ліку пры спалучэнні літар **ea**), або як кароткае і – напрыклад, у слове **pretty**; пра чытанне спалучэння літар **eer** гл. вышэй, у канцы падпункта 1;

g – як вельмі змякчанае дж (найчасцей перад англійскімі **-e, -i, -y**), або як цвёрдае рускае выбухное г (у іншых пазіцыях), або як рускае выбухное г, вымаўленае ў нос (у спалучэнні літар **ng**), або як ф

(у некаторых выпадках пры спалучэнні літар **gh**: **rough, tough, enough**), або як нямое (**fight, high, light, right; taught, caught; sign**);

h – як гук рэзкага выдыху (нагадвае цвёрдае беларускае **х**), або нямое (найчасцей пасля галосных або як у **fight, high, light, right**), або як мякчэйшае за беларускае **ч** (спалучэнне літар **ch** – у большасці выпадкаў), або як мякчэйшае за беларускае **ш** (спалучэнне літар **sh**), або як глухі ці звонкі міжзубны зычны (спалучэнне літар **th**), або як цвёрдае беларускае **ф** (пры спалучэнні літар **ph** або ў некаторых выпадках пасля **ou** пры спалучэнні літар **gh**: **rough, tough, enough**);

i – як кароткае беларускае **і** (найчасцей у закрытым складзе), або як доўгае беларускае **і** (у такіх словах, як **field, chief, thief** і інш.), або як беларускае **ай** (найчасцей у адкрытым складзе, у тым ліку перад спалучэннем літар **-re**, або перад нямым **gh** – у словах кшталту **fight, high, light**, або перад такімі спалучэннямі літар, як **-gn, -ld, -nd** – у закрытым складзе), або як беларускае **й** (у канцы закрытага склада пасля галоснай), або як доўгі гук **э** (перад **-r** у закрытым складзе);

o – як кароткае або доўгае беларускае **о**, або як беларускае **оў** (у канцы слова ці склада, а таксама перад **-a, -e**, часта перад **-w**), або як доўгае беларускае **у** – у канцы шэрага слоў (напрыклад: **do, who, move**) ці пры падваенні, або як беларускае **а** (у некаторых выпадках перад **-w**), або як доўгі гук **э** (у спалучэнні літар перад **r** + зычны); спалучэнне літар **ou** чытаецца як доўгае беларускае **о** (**thought, brought**) ці як доўгае беларускае **у** (**soup, group, rouble**), ці, у шэрагу выпадкаў, як кароткае беларускае **а** (**rough, enough**) або **аў** (**found, fountain, round**); пра чытанне спалучэння літар **oor** гл. вышэй, у канцы падпункта 1, пра чытанне спалучэння літар **our** – у канцы падпункта 3;

s – як цвёрдае беларускае **с** або як цвёрдае беларускае **з** (найчасцей паміж галоснымі або пасля звонкіх зычных, або у канцы слова, у тым ліку перад нямым англійскім **-e**), або як вельмі змякчанае **ш** (спалучэнне літар **sh**, ці, напрыклад, у слове **sure**), або як вельмі змякчанае **ж** (найчасцей перад суфіксам **-ure**);

u – як кароткае беларускае **a** (найчасцей у закрытым складзе), або (найчасцей у адкрытым складзе) як кароткае ці доўгае **ю** або **у** (звычайна пасля **r** ці **ch** – у тым ліку перад спалучэннем літар **-re**), або толькі як кароткае беларускае **y** (**full, pull, put**), або як доўгі гук **э** (перад **-r** у закрытым складзе), або як беларускае **ў** (у пазіцыі пасля **q**); пра чытанне спалучэння літар **ou** гл. у правілах чытання літары **o**; пра чытанне спалучэння літар **au** гл. вышэй, у канцы падпункта 1;

y – **ў** большасці выпадкаў вымаўляецца паводле тых самых правілаў, што і англійскае **i** (гл. вышэй), але калі гэтая літара стаіць у *канцы* слова, яна найчасцей вымаўляецца як кароткае беларускае **i**, а *ў пачатку* слова – як беларускае **й**.

НАЦІСК

Націск у англійскіх словах часцей падае на першы карнявы галосны, але **ў** шмат якіх словах (сярод іх нямала запазычаных) націск можа падаць і на другі карнявы галосны, і на суфікс, і – радзей – на прэфікс.

МАРФАЛОГІЯ

Існуе некалькі падыходаў да падзелу слоў англійскай мовы на часціны мовы. Мы выкарыстаем той, у якім налічваецца дзесяць часцін мовы: назоўнік (**noun**), прыметнік (**adjective**), артыкль (**article**), прыслоўе (**adverb**), дзеяслоў (**verb**), займеннік (**pronoun**), лічэбнік (**numeral**), прыназоўнік (**preposition**), злучнік (**conjunction**), выклічнік (**interjection**).

НАЗОЎНІК

Назоўнік – самастойная часціна мовы, якая аб’ядноўвае словы з прадметным значэннем. Ён непасрэдна называе прадмет, асобу, ідэю, пачуццё, якасць, апрадмечаную дзейнасць: *nature* – прырода, *an apple* – яблык, *the king* – кароль, *scissors* – нажніцы, *drawing* – маляванне, *love* – каханне. Паводле структуры назоўнікі ў англійскай мове бываюць *невыворнымі* – *простымі*, *выворнымі* – *складанымі* і *састаўнымі*. Прыклады невыворных назоўнікаў: *head* – галава, *work* – праца, *tooth* – зуб. Выворныя назоўнікі ўяўляюць сабой словы, атрыманыя пасля далучэння пэўнага афікса (найчасцей суфікса, радзей прыстаўкі): *lioness* – львіца, *cooker* – пліта, *anti-fascist* – антыфашыст, *ability* – магчымасць. Састаўныя назоўнікі ўяўляюць сабой суму некалькіх слоў: двух назоўнікаў, прыметніка і назоўніка (*blueberry* – чарніцы), дзеяслова і назоўніка (*showcase* – вітрына), двух назоўнікаў і прыназоўніка (*sister-in-law* – нявестка), герундыя і прыназоўніка (*drawing-room* – гасціная), субстантываванага фразы і г. д.) – і могуць пісацца разам, праз злучок ці асобна (*airport* – аэрапорт, *fir-tree* – елка, *washing powder* – парашок для мыцця).

Англійскія назоўнікі маюць тыя ж лексіка-граматычныя разрады, што і беларускія назоўнікі. Семантычна яны падзяляюцца на *ўласныя*

і *агульныя*. Уласныя назоўнікі выкарыстоўваюцца для абазначэння пэўнай асобы, месца, рэчы ці ідэі, што з'яўляецца унікальнай (імёны, прозвішчы, псеўданімы, назвы геаграфічных аб'ектаў, кніг, газет, часопісаў, святаў, гістарычных падзей і г. д.). Звычайна яны пішуцца з вялікай літары. Часам назіраецца пераход *уласнага* назоўніка ў разрад агульнага:

He brought two Londons and one Woolf. – Ён прынёс дзве кнігі Джэка Лондана і адну кнігу Вільямс Вульф.

Агульныя назоўнікі абазначаюць цэлыя класы аднародных прадметаў, з'яў. Яны падзяляюцца на *падлічвальныя* і *непадлічвальныя*. Падлічвальнымі назоўнікамі з'яўляюцца тыя, якія абазначаюць аб'екты, што паддаюцца падліку і могуць быць як канкрэтнымі (*pear* – груша, *book* – кніга, *street* – вуліца), так і абстрактнымі (*idea* – ідэя, *life* – жыццё, *feeling* – пачуццё). Непадлічвальныя назоўнікі падліку не паддаюцца, яны могуць быць *рэчыўнымі* альбо *абстрактнымі*. Рэчыўныя назоўнікі абазначаюць рэчывы, што маюць аднародны склад: *sugar* – цукар, *quicksilver* – ртуць, *sand* – пясок, *silk* – шоўк.

У англійскай мове таксама вылучаецца катэгорыя *зборных* назоўнікаў, што абазначаюць сукупнасць аднародных прадметаў ці асоб як адно цэлае. Гэта *групавыя* назоўнікі (*family* – сям'я, *army* – армія, *crew* – каманда), *множныя* назоўнікі (*police* – паліцыя, *cattle* – быдла) і *масавыя* назоўнікі (*fruit* – садавіна, *furniture* – мэбля, *goods* – тавары, *belongings* – маёмасць).

Назоўнікі ў англійскай мове маюць толькі два склоны (*агульны* і *прыналежны*), не маюць развітай родавай сістэмы, большасць з іх можа мець формы адзіночнага і множнага ліку.

Катэгорыя роду

З цягам стагоддзяў назоўнікі страцілі выразныя прыкметы роду. Катэгорыя роду з'яўляецца хутчэй семантычнай, чым марфалагічнай характарыстыкай назоўнікаў у сучаснай англійскай мове. Гэта значыць, толькі некаторыя назоўнікі жаночага роду пазначаюцца суфіксамі *-ess*

(*tigress* – тыгрыца, *lioness* – львіца), *-ette* (*brunette* – брунетка), *-ine* (*landgravine* – ланд-графіня, *heroine* – герайня). Існуюць таксама састаўныя назоўнікі, першая частка якіх указвае на пол: *a girl-friend* – сяброўка, *a he-goat* – казёл, *a she-ass* – асліца.

Катэгорыя ліку

Назоўнікі ў англійскай мове могуць мець формы *адзіночнага* і *множнага* ліку. Тыя, што маюць абедзве формы, называюцца *зменнымі* назоўнікамі, іх у англійскай мове большасць, як і ў беларускай. *Нязменныя* назоўнікі маюць толькі адну форму – адзіночнага ці множнага ліку.

Назоўнік у адзіночным ліку *не мае* спецыяльных паказальнікаў.

Агульнае правіла, паводле якога ўтвараюць множны лік зменныя назоўнікі, наступнае. Да асновы назоўніка дадаецца канчатак *-s* (звычайна) альбо *-es* (значна радзей). Суфікс *-es* дадаецца да назоўнікаў, якія заканчваюцца на *-s* (*lens* – *lenses* – лінзы), *-ss* (*kiss* – *kisses* – пацалункі), *-ch* (*church* – *churches* – цэрквы), *-x* (*box* – *boxes* – скрынкі), *-sh* (*slash* – *slashes* – касыя рыскі), *-z* (*buzz* – *buzzes* – віскат), *-o* (*tomato* – *tomatoes* – памідоры).

Аднак *-e* не дадаецца:

- у назоўнікаў, якія заканчваюцца на спалучэнне галоснага гука з *o* (у тым ліку на падвойнае *o*): *zoo* – *zoos* – заапарк, *kangaroo* – *kangaroos* – кенгуру, *patio* – *patios* – патыё;

- у імёнах уласных: *Navajo* – *Navajos* – Наваха;

- у музычных тэрмінах, запазычаных з італьянскай мовы: *cello* – *cellos* – віяланчэль, *soprano* – *sopranos* – сапрана;

- у скарачэннях: *photo* – *photos* – фотаздымак.

У назоўніках, якія заканчваюцца на *-y*, якой папярэднічае зычны, у змяняецца на *-ies*: *copies* – копіі, *stories* – гісторыі, *babies* – дзеткі.

Існуе некалькі назоўнікаў, што заканчваюцца на *-f*, у множным ліку якіх адбываецца чаргаванне (азванчэнне) *f* – *ve*. Гэта наступныя дванаццаць назоўнікаў: *calf* – *calves* – цялятка, *elf* – *elves* – эльф, *half* – *halves* – палова, *knife* – *knives* – нож, *leaf* – *leaves* – лісток, *life* – *lives* – жыццё, *loaf* – *loaves* – булка, *self* – *selves* – асоба, сам;

shelf – shelves – паліца, *thief – thieves* – злодзеі, *wife – wives* – жонка, *wolf – wolves* – воўк.

Некаторыя назоўнікі ўтвараюць множны лік паводле больш архаічнай мадэлі – з дапамогай змены каранёвага галоснага: *foot – feet* – нага, *goose – geese* – гусь, *louse – lice* – вош, *man – men* – чалавек, *mouse – mice* – мыш, *tooth – teeth* – зуб, *woman – women* – жанчына.

Шэраг назоўнікаў у множным ліку мае канчатак *-en*: *brother – brethren* – брат (ужываецца ў вузкім кантэксце – рэлігійная служба, звычайная форма – *brothers*), *child – children* – дзіця, *ox – oxen* – бык.

У некаторых назоўнікаў супадаюць формы адзіночнага і множнага ліку:

- у назоўнікаў, якія заканчваюцца на *-ese, -ss* і абазначаюць нацыянальнасць: *Chinese – Chinese* – кітаец, *Japanese – Japanese* – японец, *Swiss – Swiss* – швейцарац;

- у назоўнікаў, якія маюць колькаснае значэнне: *dozen – тузін, hundred – сотня, million – мільён, stone – стоўн* (6,34 кг), *thousand – тысяча* (за выключэннем выпадкаў, калі перад імі не стаіць лічэбнік: *two thousand plants – thousands of plants*);

- у назоўнікаў, што заканчваюцца на *-es*: *series – series* – шэраг, *серыя*; *species – species* – від, род; *means – means* – спосаб, метад;

- у назоўнікаў, якія называюць жывёл і рыб: *sheep – sheep* – авечка, *deer – deer* – алень, *cod – cod* – траска, *grouse – grouse* – курапатка, *salmon – salmon* – ласось.

Некаторыя запазычаныя з замежных моваў (лацінскай і грэцкай) назоўнікі захоўваюць незвычайныя формы множнага ліку:

- us – -i*: *nucleus – nuclei* – ядро, *radius – radii* – радыус, *stimulus – stimuli* – стымул;

- us – -ora*: *corpus – corpora* – цела;

- us – -era*: *opus – opera* – твор;

- a – -ae*: *formula – formulae* – формула, *vertebra – vertebrae* – хрыбет;

- um – -a*: *datum – data* – звесткі, *millennium – millennia* – тысячагоддзе;

-is – -es: axis – axes – вось, basis – bases – аснова, thesis – theses – тэзіс;

-on – -a: criterion – criteria – крытэр, phenomenon – phenomena – з’ява;

-ex – -ices: index – indices – індэкс, прыкмета, указальнік;

-ix – -ices: appendix – appendices – дадатак, апендыкс.

Нязменныя назоўнікі

Да нязменных назоўнікаў, якія маюць толькі форму адзіночнага ліку (**singularia tantum**), адносяцца:

● рэчывыныя назоўнікі: *sugar – цукар, quicksilver – ртуць, sand – пясок, silk – шоўк;*

● абстрактныя назоўнікі: *music – музыка, creativity – творчасць;*

● уласныя імёны: *Paris – Парыж, Japan – Японія;*

● субстантываваныя прыметнікі з абстрактным значэннем: *the inevitable – непазбежнае, the true – праўда;*

● некаторыя назоўнікі, якія заканчваюцца на *-s*:

– назвы гульняў: *darts – дроцікі, draughts – шашкі, skittles – кеглі;*

– назвы хвароб: *measles – адзёр, rabies – шаленства, diabetes – дыябет, shingles – лішай, шалуды;*

– назоўнік *news – навіны;*

● некаторыя імёны ўласныя: *the United States – Злучаныя Штаты Амерыкі, Athens – Афіны, Brussels – Брусэль, Wales – Уэльс, the United Nations – Арганізацыя Аб’яднаных Нацый;*

● назвы прадметаў, якія заканчваюцца на *-ics: mathematics – матэматыка, phonetics – фанетыка, statistics – статыстыка.*

Да назоўнікаў, якія маюць толькі форму множнага ліку (**pluralia tantum**), адносяцца:

● назоўнікі, якія апісваюць парныя прадметы: *braces – фігурныя дужкі, flannels – фланэлевая нагавіца, glasses – акулеры, jeans – джынсы, leggings – гетры, overalls – роба, opera-glasses – тэатральны бінокль, scissors – нажніцы, tongs – шчыпцы, trousers – штаны;*

● некаторыя імёны ўласныя, якія стаяць у множным ліку: *the Netherlands* – Нідэрланды; *the Midlands* – Мідлэндс, Цэнтральныя графствы Вялікабрытаніі; *the Hebrides* – Гебрыдскія астравы; *the West / East Indies* – Вест/Ост-Індыя;

● множныя назоўнікі: *cattle* – быдла; *police* – паліцыя; *gentry* – джэнтры, спадарства; *clergy* – духавенства; *poultry* – свойская птушка; *livestock* – быдла; *vermin* – шкоднікі;

● субстантываваныя прыметнікі, якія абазначаюць асоб: *the disabled* – інваліды, *the rich* – багатыя, *the poor* – бедныя, *the old* – старыя, *the young* – маладыя;

● некаторыя іншыя назоўнікі: *annals* – летапісы, *antics* – антыкварыят, *archives* – архівы, *arms* – зброя, *ashes* – рэшткі, *customs* – мытня, *earnings* – заробак, *goods* – тавары, *looks* – знешнасць, *manners* – манера, *minutes* – пратакол, *outskirts* – прадмесце, *riches* – багацці, *stairs* – сходы, *surroundings* – наваколле, *thanks* – удзячнасць, *the Middle Ages* – сярэднявечча.

Агульны і прыналежны склоны

Агульны склон прыметніка – форма назоўніка, які выкарыстаны незалежна, а не ў якасці азначэння да другога прыметніка. У англійскай мове агульны склон не мае ніякіх паказальнікаў.

Прыналежны склон утвараецца звычайна ад адушаўлёных назоўнікаў, назоўнікаў, якія абазначаюць групы людзей, краіны, арганізацыі. Таксама прыналежны склон выкарыстоўваецца са словамі, што абазначаюць час альбо адлегласць: *tomorrow's business* – справа заўтрашняга дня, *a day's work* – дзённая праца, *ten days' absence* – адсутнасць цягам дзесяці дзён.

Прыналежны склон утвараецца наступным чынам: да назоўніка дадаюцца апостраф і канчаток *-s*: *Barbara's dolls* – Барбарыны лялькі, *my son's daughter* – дачка майго сына (мая ўнучка), *the child's toys* – цацкі дзіцяці.

Да назоўнікаў, якія стаяць у множным ліку, якія заканчваюцца на *-s*, дадаецца толькі апостраф: *boys' knives* – нажы хлопчыкаў, *kangaroos' children* – кенгураняты.

Гэтак жа будууюць прыналежны склон некаторыя назоўнікі ў адзіночным ліку, што заканчваюцца на -s:

- шматскладовыя імёны грэцкага паходжання: *Archimedes' Law* – закон Архімеда, *Achilles' heel* – Ахілесева пята;

- устойлівыя выразы тыпу: *for... sake; for goodness' sake* – дзеля Бога.

У прыналежным склоне можа стаяць таксама пашыраная іменная група: *Tom and Mary's house* – дом Тома і Мэры; *The United Kingdom Commander-in-Chief's congratulation* – віншаванне галоўнакамандуючага Злучанага Каралеўства.

Існуе таксама так званы падвойны прыналежны склон, які складаецца з камбінацыі простага прыналежнага склона з фразай, што пачынаецца з *of*: *an old cat of John's* – стары Джонаў кот.

АРТЫКЛЬ

Артыкль – службовая часціна мовы, якая служыць для абазначэння назоўніка. Яна выяўляе катэгорыю азначальнасці/незначальнасці. Артыклі падзяляюцца на *азначальныя* і *неазначальныя*. Існуе таксама нулявы артыкль.

Неазначальны артыкль мае дзве формы: **a** (выкарыстоўваецца перад зычнай) і **an** (ставіцца перад галоснай). Неазначальны артыкль выкарыстоўваецца ў англійскай мове толькі *перад падлічвальнымі назоўнікамі ў адзіночным ліку*.

1) Калі прадмет/істота/месца называецца ўпершыню:

There is a modern sewing machine in the laboratory. – У лабараторыі знаходзіцца новая швейная машына.

2) З дзеясловам **to be** ў складзе састаўнога іменнага выказніка для класіфікацыі істот, прадметаў:

She is a writer. – Яна – пісьменніца.

3) Для абазначэння тыповага прадстаўніка класа:

A lion is a mammal. – Леў – млекакормячае.

4) У клічных сказах са словамі **what, such**:

What a wonderful weather we are having! – Якое сёння цудоўнае надвор’е!

5) Замест слова **per**, калі абазначае адзін:

They ran at a speed of fifteen kilometers an hour. – Яны беглі з хуткасцю 15 кіламетраў у гадзіну.

6) З рэчыўнымі назоўнікамі, калі маецца на ўвазе адна порцыя (шклянка, кубак):

I’d like a tea and two cookies. – Мне гарбаты і два кексы.

Азначальны артыкль **the** ўжываецца з падлічвальнымі і непадлічвальнымі назоўнікамі ў адзіночным і множным ліку ў наступных выпадках.

1) Калі маецца на ўвазе прадмет, дакладна вядомы суразмоўцам ці адзіны магчымы ў дадзенай сітуацыі:

Look at the blackboard! – Паглядзі на дошку!

2) Калі называюцца унікальныя прадметы: ***the Acropolis*** – Акропаль, ***the Earth*** – Зямля, ***the galaxy*** – галактыка, ***the Moon*** – Месяц, ***the sky*** – неба, ***the Sun*** – Сонца, ***the Universe*** – Сусвет.

3) Калі прадмет гутаркі называўся раней:

I see a bird. The bird is grey. – Я бачу птушку. Яна шэрая.

4) Для абазначэння сям’і: ***the Browns, the Blacksmiths.***

5) Перад назвамі кіно, гатэляў, тэатраў, газет і часопісаў: ***the Odeon, the Ritz, the Globe, the Louvre, The Daily News.***

6) Перад назвамі геаграфічных аб’ектаў: рэк (***the Thames***), мораў (***the Red Sea***), груп астравоў (***the Hebrides***), горных хрыбтоў (***the Apalachians***), акіянаў (***the Pacific*** – Ціхі акіян), пустынь (***the Sahara***), каналаў (***the Panama Cannal***).

7) Перад назвамі музычных інструментаў, танцаў: *play the piano* – піяніна, *dance the waltz* – вальс.

8) Перад назвамі тытулаў: *the Pope* – Папа Рымскі, *the Queen* – каралева.

9) Перад назвамі частак сутак: *in the morning* – уранні, *in the afternoon* – папаўдні, *in the evening* – пад вечар. Але: *at night* – позна ўвечары, уначы.

10) Перад словамі *only* (адзіны), *last* (апошні), *first* (першы): *This was the last drop.* – Гэта было апошняй кропляй.

Нулявы артыкль

Артыкль не выкарыстоўваецца ў наступных выпадках.

1) Перад падлічвальнымі назоўнікамі ў множным ліку, калі ў адзіночным ліку яны мелі б неазначальны артыкль:

I see trees of green. – Я бачу зялёныя дрэвы.

2) Перад непадлічвальнымі назоўнікамі:

We can use sand for the building. – Можна выкарыстаць для будоўлі пясок.

3) Перад назвамі дзён тыдня, месяцаў, пораў года, святаў: *Monday* – панядзелак, *January* – студзень, *winter* – зіма, *Easter* – Вялікдзень.

4) Перад уласнымі імёнамі:

John comes from London. – Джон з Лондана.

5) Перад назвамі краін (*Belarus*), гарадоў (*Madrid*), вуліц (*Regent Street*), плошчаў (*Victory Square*), мастоў (*London Bridge*), паркаў (*Regent's Park*), прыпынкаў (*Waterloo Station*), горных вяршынь (*Everest*), астравоў (*Malta*), азёр (*Lake Ontario*) і кантынентаў (*Europe*).

6) Перад прыналежнымі займеннікамі:

This is my car. – Гэта мая машына.

7) Перад назвамі рэстаранаў, крам, банкаў, гатэляў, калі яны носяць імя свайго ўладальніка ў прыналежным склоне: *Harry's Pub*.

8) З шэрагам назоўнікаў, калі дадзеныя ўстановы (месцы) наведваюць паводле іх галоўнага прызначэння: *go to bed* (пайсці спаць), *church* (царква), *college* (каледж), *court* (суд), *hospital* (бальніца, шпіталь), *school* (школа), *university* (універсітэт).

9) З назвамі транспартных сродкаў: *to go/travel by bus/car/train/plane* (ехаць аўтобусам/машынай/цягніком/ляцець самалётам).

ПРЫМЕТНІК

Прыметнік – самастойная часціна мовы, якая абазначае якасць альбо стан рэчыва. Марфалагічна прыметнікі падзяляюцца на простыя (*cold* – халодны, *blue* – блакітны, *gay* – вясёлы), вытворныя (*musical* – музычны, *sinless* – бязгрэшны, *awesome* – цудоўны) і састаўныя (*deaf-mute* – глуханымы, *heart-breaking* – кранальны, *nerve-wrecking* – жахлівы). Семантычна прыметнікі ў англійскай мове, як і ў беларускай, падзяляюцца на якасныя (*narrow* – вузкі, *simple* – просты, *polite* – ветлівы) і адносныя (*wooden* – драўляны, *daily* – штодзённы, *English* – англійскі). Прыметнікі не скланяюцца і не змяняюцца па родах. Аднак некаторыя якасныя прыметнікі маюць ступені параўнання: звычайную форму, вышэйшую і найвышэйшую ступені. Звярніце ўвагу на тое, што прыметнікі ў найвышэйшай ступені суправаджаюцца *азначальным артыклем*.

Наступныя прыметнікі ўтвараюць ступені параўнання сінтэтычным шляхам (з дапамогай суфіксаў *-er* і *-est* адпаведна):

● аднаскладовыя прыметнікі: *great* – *greater* – *the greatest* – вялікі – большы – найбольшы, найвялікшы;

● двухскладовыя прыметнікі, якія заканчваюцца на *-y*, *-ow*, *-le*, *-er*, *-some*: *lovely* – жывы, *narrow* – вузкі, *simple* – просты, *clever* – разумны, *handsome* – прывабны;

● двухскладовыя прыметнікі з націскам на апошнім складзе: *polite* – ветлівы;

● двухскладовыя прыметнікі, якія часта ўжываюцца: *wicked* – злосны.

Калі прыметнік мае кароткі галосны і заканчваецца на адзін зычны, то ў вышэйшай і найвышэйшай ступенях параўнання адбываецца падваенне: *fat* – *fatter* – *the fattest* (тоўсты, тлусты).

Калі прыметнік заканчваецца на -у з папярэднім зычным, то адбываецца чаргаванне -у і -і: *easy* – *easier* – *the easiest* (лёгка).

Калі прыметнік заканчваецца на -е, то ў вышэйшай і найвышэйшай ступенях параўнання яшчэ адно *e* не дадаецца: *large* – *larger* – *the largest* (вялікі).

Аналітычным шляхам (з дапамогай слоў *more* і *most* адпаведна) утвараюць ступені параўнання якасных прыметнікі, якія:

● маюць два склады (акрамя пералічаных вышэй): *careful* (асцярожны),

● шматскладовыя прыметнікі: *beautiful* (прыгожы),

● вытворныя прыметнікі: *tired* – *more tired* – *the most tired* (стомлены).

Некаторыя прыметнікі, аднак, утвараюць ступені параўнання суплетыўна (са зменай кораня):

bad – *worse* – *the worst* (кепскі, дрэнны);

far – *farther/further* – *the farthest/the furthest* (далёкі);

good – *better* – *the best* (добры);

late – *later* – *the latest/the last* (позні);

little – *less* – *the least* (малы);

near – *nearer* – *the nearest/the next* (блізкі);

old – *older/elder* – *the oldest/ the eldest* (стары).

Параўнанне таксама можна перадаць у англійскай мове з дапамогай шэрага спецыяльных канструкцый:

As... as...: Bob is as smart as Ann. – Боб такі ж разумны, як Эн.

Not so... as...: Her English is not so fluent as yours. – Яго англійская мова не такая беглая, як твая.

The... (-er) the... (-er): The sooner we get there the better. – Чым хутчэй мы туды дабяромся, тым лепш.

Twice as... as...: *Her hair is twice as long as her mother's.* – Яе валасы ўдвая даўжэйшыя, чымсьці ў яе маці.

Less... than: *The duckling is less beautiful than the swans.* – Качанё не такое прыгожае, як лебедзі.

The... -est of: *John is the most capable student of all.* – Джон самы здатны вучань з усіх.

The... -est in: *She is the most talented woman in the whole world.* – Яна самая таленавітая жанчына ў свеце.

The... -est ever: *This is the longest song ever written.* – Гэта самая доўгая песня, якая калі-кольвек была напісаная.

The... -est that: *This is the longest carrot that I've ever seen.* – Гэта самая доўгая морква, якую я калі-небудзь бачыла.

Прыметнікі звычайна стаяць перад азначаемым словам, прычым яны пільнуюцца пэўнага парадку паводле значэння: суб'ектыўныя адносіны – памер – узрост – колер – форма – паходжанне – матэрыял – прызначэнне. Напрыклад: *beautiful long brown hair* – прыгожыя доўгія каштанавыя валасы, *an old French beer mug* – стары французскі піўны келіх, *a nice big ancient chestnut rectangular Italian wooden wardrobe* – прыгожая вялікая старажытная каштанавая прамавугольная італьянская драўляная шафа для адзення.

ПРЫСЛОЎЕ

Прыслоўе – самастойная часціна мовы, якая абазначае прымету дзеяслова, прыметніка (дзеепрыметніка) ці іншага прыслоўя, а таксама цэлага сказа. Напрыклад:

They all lived happily. – Яны ўсе жылі шчасліва.

It was snowing heavily outside. – На вуліцы ішоў моцны снег.

Прыслоўі ўтвараюцца ад прыметнікаў з дапамогай суфікса *-ly*:

happy – *happily*: шчаслівы – шчасліва;

brave – *bravely*: адважны – адважна.

Некаторыя назоўнікі самі заканчваюцца на *-ly* і не ўтвараюць прыслоўяў: *lonely* – самотны, *ugly* – агідны, *silly* – дурны.

Шэраг прыметнікаў выкарыстоўваецца ў якасці прыслоўяў без змянення формы: *daily* – штодзённа, *weekly* – штотыдзень, *yearly* – штогод, *monthly* – штомесяц, *early* – рана, *kindly* – добра, *leisurely* – няспешна.

Ад некаторых прыметнікаў прыслоўі ўтвараюцца без суфікса *-ly*: *fast* – хутка, *long* – доўга, *low* – нізка, *straight* – прама, проста.

Варта памятаць, што існуе шэраг прыслоўяў, утвораных ад прыметнікаў з дапамогай суфікса *-ly*, якія адрозніваюцца паводле значэння ад прыслоўяў, што супадаюць з прыметнікамі паводле гучання і напісання.

Прыметнік	Прыслоўе	Прыслоўе на <i>-ly</i>
clean – чысты	clean – цалкам	cleanly – чыста
close – блізкі	close – блізка	closely – старанна
direct – прамы	direct – прама, проста	directly – непасрэдна
easy – лёгкі	easy – спакойна	easily – лёгка
fine – добры, тонкі	fine – выдатна	finely – тонка
free – свабодны	free – бясплатна	freely – свабодна
hard – цяжкі	hard – цяжка	hardly – ледзьве
high – высокі	high – высока	highly – надзвычай
loud – гучны	loud – гучна	loudly – крыкліва
near – блізкі	near – блізка	nearly – амаль
pretty – прыемны	pretty – даволі, досыць	prettily – прыемна
right – прамы; слушны	right – прама, слушна	rightly – справядліва
sharp – востры	sharp – востра	sharply – катэгарычна
short – кароткі	short – коратка	shortly – неўзабаве
wide – шырокі	wide – шырока	widely – надзвычай
wrong – няслушны	wrong – няслушна	wrongly – незаслужана

Прыслоўі могуць займаць тры пазіцыі ў сказе: у пачатку, у канцы і ў сярэдзіне. Яны могуць адносіцца да *розных членаў* сказа альбо да *сказа цалкам*. Прыслоўі падзяляюцца на шэраг катэгорый.

1) Прыслоўі *спасабу дзеяння* звычайна ўжываюцца ў канцавой пазіцыі:

He acted badly/carefully/slowly. – Ён дзейнічаў кепска/асцярожна/марудна.

2) Прыслоўі *месца і напрамку* (*abroad* – за мяжой, *back* – назад, *upstairs* – наверх, *home* – дамоў) звычайна сустрэкаюцца ў канцы ці ў пачатку сказа:

Why did you run away? – Чаму ты ўцёк?

3) Прыслоўі *часу* (*already* – ужо, *immediately* – адразу, *just* – толькі што, *lately* – нядаўна, *now* – цяпер, *presently* – цяпер, *recently* – нядаўна, *still* – дагэтуль, *soon* – неўзабаве, *then* – потым, *today* – сёння, *tonight* – сёння ўвечары, *yesterday* – учора, *yet* – яшчэ) звычайна знаходзяцца ў канцы ці ў пачатку сказа. Аднак некаторыя з іх выкарыстоўваюцца ў сярэдзіннай пазіцыі:

I have just cooked the dinner. – Я толькі што згатавала абед.

4) Прыслоўі *частотнасці* (*always* – заўсёды, *constantly* – безупынна, *daily* – штодзённа, *ever* – калі-небудзь, *frequently* – часта, *never* – ніколі, *occasionally* – зрэдку, *often* – часта, *once* – аднойчы, *seldom* – рэдка, *sometimes* – часам, *twice* – двойчы, *usually* – звычайна):

I sometimes go to bed late. – Я часам позна іду спаць.

5) Прыслоўі *меры і ступені* (*almost* – амаль, *altogether* – цалкам, *enough* – дастаткова, *even* – нават, *fairly* – даволі, *hardly* – ледзьве, *much* – шмат, *nearly* – амаль што, *quite* – зусім, *rather* – даволі, *too* – надта, *very* – вельмі, дужа):

You've nearly convinced me. – Ты мяне амаль што пераканаў.

Ступені параўнання прыслоўяў

Як і прыметнікі, прыслоўі маюць *вышэйшую і найвышэйшую* ступені параўнання. Сінтэтычна ўтвараюць ступені параўнання аднаскладовыя і некаторыя двухскладовыя прыметнікі: *loud – loudly – loudest* (гучна); *early – earlier – earliest* (рана).

Аналітычна ступені параўнання ўтвараюцца ў шматскладовых прыслоўяў: *tenderly – more tenderly – most tenderly* (пяшчотна).

Суплетыўна ўтвараюцца формы параўнання ў наступных словаў:
badly – worse – worst (кепска); *well – better – the best* (добра); *little – less – the least* (мала); *much – more – the most* (многа); *far – farther/ further – the farthest/the furthest* (далёка).

ЛІЧЭБНІК

Лічэбнік – самастойная часціна мовы, якая абазначае абстрактныя лікі, колькасць, сукупнасць ці парадак прадметаў пры лічэнні. Як і ў беларускай, у англійскай мове лічэбнікі падзяляюцца на *колькасныя* і *парадкавыя*.

Колькасныя лічэбнікі

Колькасныя лічэбнікі абазначаюць колькасць асоб ці прадметаў (адказваюць на пытанне *колькі?* – *How much..? How many..?*). Колькасныя лічэбнікі да трынаццаці ўяўляюць сабой невытворныя простыя словы:

<i>one</i> – адзін	<i>seven</i> – сем
<i>two</i> – два	<i>eight</i> – восем
<i>three</i> – тры	<i>nine</i> – дзевяць
<i>four</i> – чатыры	<i>ten</i> – дзесяць
<i>five</i> – пяць	<i>eleven</i> – адзінаццаць
<i>six</i> – шэсць	<i>twelve</i> – дванаццаць

Колькасныя лічэбнікі ад трынаццаці да дзевятнаццаці ўтвараюцца з дапамогай націскнога суфікса **-teen**, што адпавядае беларускаму **-ццаць** (звярніце ўвагу на змяненне кораня ў лічэбніках **thirteen**, **fifteen** і **eighteen**).

<i>thirteen</i> – трынаццаць	<i>seventeen</i> – семнаццаць
<i>fourteen</i> – чатырнаццаць	<i>eighteen</i> – восемнаццаць
<i>fifteen</i> – пятнаццаць	<i>nineteen</i> – дзевятнаццаць
<i>sixteen</i> – шаснаццаць	

Лічэбнікі, якія абазначаюць дзесяткі, утвараюцца з дапамогай ненаціскага суфікса **-ty** (у лічэбніку **twenty** змяняецца карань, у лічэбніку **forty** выпадае літара **u**):

<i>twenty</i> – дваццаць	<i>sixty</i> – шэсцьдзесят
<i>thirty</i> – трыццаць	<i>seventy</i> – семдзесят
<i>forty</i> – сорак	<i>eighty</i> – восемдзесят
<i>fifty</i> – пяцьдзесят	<i>ninety</i> – дзевяноста

Колькасныя лічэбнікі, большыя за дваццаць, утвараюцца далучэннем натуральных лікаў да дзевяці да дзесяткаў і пішуцца праз злучок:

<i>twenty-one</i> – дваццаць адзін	<i>twenty-six</i> – дваццаць шэсць
<i>twenty-two</i> – дваццаць два	<i>twenty-seven</i> – дваццаць сем
<i>twenty-three</i> – дваццаць тры	<i>twenty-eight</i> – дваццаць восем
<i>twenty-four</i> – дваццаць чатыры	<i>twenty-nine</i> – дваццаць дзевяць
<i>twenty-five</i> – дваццаць пяць	

Нуль называецца словамі *nought* (у гутарковым стылі), *zero* (пры апісанні тэмператур), *oh* (у назвах гадоў): **сто** – *hundred*, **тысяча** – *thousand*, **мільён** – *million*, **мільярд** – *milliard* (брыт. англ. мова)/*billion* (амер. англ. мова).

Прывядзем некалькі прыкладаў складаных лічэбнікаў: 975 – *nine hundred seventy five*, 1001 – *a/one thousand and one*, 1100 – *eleven hundred / one thousand, one hundred*, 4006 – *four thousand and six*. У складаных лічэбніках пасля соцень перад дзесяткамі (і перад адзінкамі пры адсутнасці дзесяткаў) у брытанскім варыянце англійскай мовы выкарыстоўваецца злучнік **and**. Асаблівасцю англійскай мовы з’яўляецца даволі частае ўжыванне лічэбніка *dozen* – **тузін** і радзейшае – лічэбніка *gross* – **грос** (12 тузінаў), што засталіся як рудыменты дванацатковай сістэмы злічэння.

Колькасныя лічэбнікі выкарыстоўваюцца перад назоўнікамі без артыкля ці прыналежага ці ўказальнага займенніка: *twelve little Indians* – **дванаццаць маленькіх індзейцаў**, *three blind mice* – **тры сляпыя мышкі**.

Перад назоўнікам з артыклем ці прыналежным альбо ўказальным займеннікам, асабовым займеннікам колькасныя лічэбнікі выкарыстоўваюцца з прыназоўнікам **of**: *two of us* – двое з нас, *ten of his CDs* – дзесяць з ягоных дыскаў.

Самі лічэбнікі могуць стаяць за прыналежнымі ці ўказальнымі займеннікамі ці артыклямі перад назоўнікамі: *our twelve candles* – нашыя дванаццаць свечак, *these ten hens* – гэтыя тры курыцы, *the eleven little bandits* – адзінаццаць маленькіх бандытаў.

Існуе два варыянты выкарыстання назоўнікаў *hundred, thousand* і інш.: з неазначальным артыклем **a** і парадкавым лічэбнікам **one**: *a hundred legs* – сотня ног і *one hundred legs*. У складзе складаных лічэбнікаў звычайна перавага аддаецца **one**.

Чатырохзначныя лічбы могуць чытацца двума спосабамі: 2467 – *two thousand four hundred and sixty-seven* і *twenty-four hundred sixty-seven*, 8703 – *eight thousand seven hundred and three* і *eighty-seven hundred and three*.

Сінтаксічныя функцыі колькасных лічэбнікаў

Колькасныя лічэбнікі могуць выконваць у сказе наступныя сінтаксічныя функцыі:

1) дзейніка: *I have six apples. Two are for you and four for aunt Elizabeth.* – У мяне ёсць шэсць яблыкаў. Два для цябе, а чатыры – для цёткі Альжбэты;

2) дапаўнення: *We wanted to pick up many flowers, but I gathered only eleven.* – Мы хацелі сабраць шмат кветак, але я сарваў толькі адзінаццаць;

3) іменнай часткі выказніка: *There are five of us here.* – Нас тут пяцёра;

4) азначэння: *Three little piglets lived in a hut.* – Тры малыя парсючкі жылі ў хацінцы.

Парадкавыя лічэбнікі

Парадкавыя лічэбнікі (**ordinal numerals**) абазначаюць парадак прадметаў пры падліку. Яны ўтвараюцца ад адпаведных колькасных лічэбнікаў з дапамогай канчатка **-th**. Ад іншых асноў утвараюцца лічэбнікі **first** – першы, **second** – другі, **third** – трэці, чаргаванне **ve – f** адбываецца ў парадкавых лічэбніках **fifth** – пяты і **twelfth** – дванаццаты, выпадае канечны галосны **e** ў лічэбніку **ninth** – дзевяты. Колькасныя лічэбнікі, якія заканчваюцца на **-ty** (абазначаюць дзесяткі), змяняюць пры ўтварэнні парадкавых лічэбнікаў **-y** на **-ie**: **twenty** – **twentieth** – дваццаты, **thirty** – **thirtieth** – трыццаты. Звычайна парадкавыя лічэбнікі ў англійскай мове выкарыстоўваюцца з азначальным артыклем **the**.

Пакажам парадкавыя лічэбнікі ў форме табліцы.

<i>the first</i>	першы
<i>the second</i>	другі
<i>the third</i>	трэці
<i>the forth</i>	чацвёрты
<i>the fifth</i>	пяты
<i>the sixth</i>	шосты
<i>the seventh</i>	сёмы
<i>the eighth</i>	восьмы
<i>the ninth</i>	дзевяты
<i>the tenth</i>	дзесяты
<i>the eleventh</i>	адзінаццаты
<i>the twelfth</i>	дванаццаты
<i>the thirteenth</i>	трынаццаты
<i>the fourteenth</i>	чатырнаццаты
<i>the fifteenth</i>	пятнаццаты
<i>the sixteenth</i>	шаснаццаты
<i>the seventeenth</i>	семнаццаты
<i>the eighteenth</i>	васемнаццаты

<i>the nineteenth</i>	дзеятнаццаты
<i>the twentieth</i>	дваццаты
<i>the twenty-first</i>	дваццаць першы
<i>the twenty-second</i>	дваццаць другі
<i>the twenty-third</i>	дваццаць трэці
<i>the twenty-fourth</i>	дваццаць чацвёрты
<i>the twenty-fifth</i>	дваццаць пяты
<i>the twenty-sixth</i>	дваццаць шосты
<i>the twenty-seventh</i>	дваццаць сёмы
<i>the twenty-eighth</i>	дваццаць восьмы
<i>the twenty-ninth</i>	дваццаць дзевяты
<i>the thirtieth</i>	трыццацаты
<i>the fortieth</i>	саракавы
<i>the fiftieth</i>	пяцідзесяты
<i>the sixtieth</i>	шасцідзесяты
<i>the seventieth</i>	сямідзесяты
<i>the eightieth</i>	васьмідзесяты
<i>the ninetieth</i>	дзевяносты
<i>the hundredth</i>	соты
<i>the hundred and first</i>	сто першы
<i>the three hundredth</i>	трохсоты
<i>the three hundred and fifty sixth</i>	трыста пяцьдзсят шосты
<i>the thousandth</i>	тысячны
<i>the thousand and first</i>	тысяча першы
<i>the thousand and hundredth</i>	тысяча соты
<i>the five thousand and seventh</i>	пяць тысяч сёмы
<i>the millionth</i>	мільённы

Як правіла, пасля назоўніка выкарыстоўваецца *не парадкавы*, а *колькасны* лічэбнік: *page twenty* – старонка *дваццатая*, *cassette two* – *другая касета*. Аднак пасля імён манархаў ужываецца *парадкавы* лічэбнік: *Elizabeth the Second* – *Элізабэт Другая*.

Сінтаксічныя функцыі парадкавых лічэбнікаў

Парадкавыя лічэбнікі могуць выконваць у сказе наступныя функцыі:

1) азначэння (найчасцей): *I have found the third book!* – Я знайшоў трэцюю кнігу!

2) дапаўнення: *Of the numerous women he saw he liked the first best of all.* – З усіх шматлікіх жанчын, якіх ён бачыў, яму найбольш спадабалася першая;

3) іменнай часткі выказніка: *Who will be the first to complete the task?* – Хто першы справіцца з заданнем?

4) дзейніка: *Three men entered the room. The first was the Englishman.* – У пакой увайшлі тры чалавекі. Першы быў англічанінам.

Дробавыя лічэбнікі

Дробавыя лічэбнікі могуць быць простымі і складанымі. Простыя дробавыя лічэбнікі вымаўляюцца наступным чынам: лічнік з'яўляецца колькасным лічэбнікам, а назоўнік – парадкавым (у форме множнага ліку, калі назоўнік большы за адзінку). Замест лічэбніка **one** часта выкарыстоўваецца неазначальны артыкль **a**. Калі поруч з дробам маецца цэлы лік, то перад дробам падстаўляецца злучнік **and**. Нарыклад:

$2/3$ – *two thirds*;

$3/8$ – *three eights*;

$3\ 1/5$ – *three and one fifth (three and a fifth)*.

Існуюць асобныя словы для абазначэння паняццяў паловы і чвэрткі.

$1/2$ – *a/one half* (палова);

$1\ 1/2$ – *one and a half* (паўтара);

$1/4$ – *a/one quarter* (чвэрць).

Больш складаня дробы вымаўляюцца як спалучэнне двух колькасных лічэбнікаў з прыназоўнікам **over**. Напрыклад:

296/357 – *two hundred and ninety-six over three hundred fifty-seven*;

305/423 – *three hundred and five over four hundred twenty-three*.

Дзесятковыя дробы вымаўляюцца асобнымі лічбамі. Цэлая частка аддзяляецца ад дробавай часткі кропкай на пісьме і словам **point** пры вымаўленні. Нуль у брытанскай англійскай мове гучыць як **nought**, а ў амерыканскай англійскай мове як **zero**. Таксама выкарыстоўваецца спалучэнне **oh**. Напрыклад:

0.25 – *nought point two five/nought point twenty-five/point twenty-five*;

2% – *two per cent*.

Пасля звычайных дробавых лічэбнікаў назоўнік выкарыстоўваецца ў адзіночным ліку, паміж імі стаіць прыназоўнік **of**.

Напрыклад: *two thirds of a ton* – дзве трэція тоны.

Пасля дзесятковага дроба назоўнік ставіцца ў множным ліку і прыназоўнік не выкарыстоўваецца: 2.5 – *two point five millimetres*.

ЗАЙМЕННІК

Займеннік – самастойная часціна мовы, якая паказвае на прадмет, прымету ці колькасць прадметаў, але не называе іх. Мае абагульненае значэнне. Як і ў беларускай мове, у англійскай мове займеннікі можна падзяліць на шэраг разрадаў: асабовыя, абагульнена-асабовыя і няпэўна-асабовыя, прыналежныя, зваротныя, узаемныя, указальныя, пыталныя, адносныя, квантыфікатары.

Асабовыя займеннікі

Асабовыя займеннікі ў англійскай мове розняцца паводле ліку, асобы і роду, маюць два склоны – суб’ектны і аб’ектны. Займеннік **I** (**я**) заўсёды пішацца з вялікай літары, незалежна ад яго месца ў сказе. Аднак этыкет патрабуе, каб у спалучэнні асабовыя займеннік/назоўнік, што абазначае асобу, злучнік **and** і займеннік **I**, той, хто гаворыць, ставіў сябе на апошняе месца: *my brother and I* – я і мой брат; *my dog and I* – я і мой сабака.

Асоба	Назоўны склон	Аб'ектны склон
1	<i>I – я</i>	<i>me – мне</i>
2	<i>you – ты</i>	<i>you – вы</i>
3	<i>he – ён</i>	<i>him – яму</i>
	<i>she – яна</i>	<i>her – ёй</i>
	<i>it – яно</i>	<i>it – яму, ёй</i>
1	<i>we – мы</i>	<i>us – нам</i>
2	<i>you – ты, вы</i>	<i>you – табе, вам</i>
3	<i>they – яны</i>	<i>them – ім</i>

He, she выкарыстоўваюцца ў адносінах да людзей. Пра немаўлят і свойскую жывёлу (за выключэннем выпадкаў глыбокай сімпатыі) кажуць з выкарыстаннем займенніка **it**. Традыцыйна **she** выкарыстоўваюць у дачыненні да караблёў (бо тыя насілі жаночыя імёны ў гонар каралеў). Звярніце ўвагу на наступныя прыклады.

We all respect our boss. – Мы ўсе шануем нашага шэфа.

Come with us, she has something to show you. – Хадзем з намі: яна нешта хоча нам паказаць.

Although the Browns are quite strange people, I like them. – Нягледзячы на тое, што Браўны – дзівакі, яны мне падабаюцца.

It's me! (her/us/them). – Гэта я (яна/мы/яны).

Абагульнена-асабовыя і няпэўна-асабовыя займеннікі

Словы **one** і **you** могуць выконваць ролю абагульнена-асабовых займеннікаў. У гэтым выпадку яны могуць адносіцца да любой асобы:

One might not know what will happen next. – Ніколі не ведаеш, чаго чакаць.

You should respect the elderly. – Старых людзей трэба паважаць.

Займеннік **they** можа мець неазначальна-асабовое значэнне:

They say you don't work anywhere. – Кажуць, ты нідзе не працуеш.

Прыналежныя займеннікі

Прыналежныя займеннікі выяўляюць прыналежнасць назоўніка. Яны адпавядаюць асабовым займеннікам. Існуе дзве формы: адна выкарыстоўваецца ў якасці азначэння пры назоўніку (*my car*), другая ўжываецца незалежна – абсалютная форма (*This is mine*). Пакажам іх у выглядзе наступнай табліцы.

Асоба	Асноўная форма	Абсалютная форма
1	<i>my</i> – мой	<i>mine</i> – мой
2	<i>your</i> – твой	<i>your</i> – твой
3	<i>his</i> – яго	<i>his</i> – яго
	<i>her</i> – яе	<i>hers</i> – яе
	<i>its</i> – яго, яе	<i>its</i> – яго, яе
1	<i>our</i> – наш	<i>ours</i> – наш
2	<i>your</i> – твой, ваш	<i>yours</i> – твой, ваш
3	<i>their</i> – іх	<i>theirs</i> – іх

Прыналежныя займеннікі ў асноўнай форме выступаюць звычайна ў ролі азначэння да назоўніка:

I like his thick wallet. – Мне падабаецца яго тоўсты кашалёк.

Прыналежныя займеннікі ў абсалютнай форме могуць выступаць у якасці:

1) дзейніка:

My skirt is new an yours is old. – Мая спадніца новая, а твая – старая;

2) дапаўнення:

He had no pen so he decided to take mine. – У яго не было ручкі, таму ён вырашыў узяць маю;

3) іменнай часткі выказніка:

All I possess is yours. – Усё, што мне належыць, – вашае.

Зваротныя займеннікі

Зваротныя займеннікі ўжываюцца, калі ў межах сказа асоба ці прадмет, да якіх яны адносяцца, супадае з асобай ці прадметам, якая абазначаецца дзейнікам. На беларускую мову яны перакладаюцца словамі «сябе», «сабе». Канцавым кампанентам зваротных займеннікаў з’яўляюцца **-self** у адзіночным ліку і **-selves** у множным ліку:

Адзіночны лік	Множны лік
<i>myself</i>	<i>ourselves</i>
<i>yourself</i>	<i>yourselves</i>
<i>himself</i>	<i>themselves</i>
<i>herself</i>	
<i>itself</i>	

Узаемныя займеннікі

Да ўзаемных займеннікаў адносяцца займеннікі **each other** і **one another**, якія маюць значэнне «адно аднаго/адзін аднаго». Узаемныя займеннікі **each other** выкарыстоўваюцца звычайна, калі гутарка ідзе пра дзвюх асоб:

The cat and the dog were looking at each other. – Кот і сабака глядзелі адно на аднаго.

All their children like one another. – Усе іх дзеці любяць адно аднаго.

Гэтыя займеннікі могуць стаяць у форме прыналежага склона, а таксама ўжывацца разам з прыназоўнікам:

They looked in each other's eyes. – Яны глядзелі адно аднаму ў вочы.

Указальныя займеннікі

Указальныя займеннікі ўказваюць на прадмет, але не называюць яго. Яны маюць катэгорыю ліку: *this* – гэты, *these* – гэтыя, *that* – той, *those* – тыя. Параўнайце наступныя прыклады.

Who is that? – Хто гэта?

In those times people were more honest. – У тыя часы людзі былі куды больш сумленныя.

Sorry! This is mine! – Выбачайце! Гэта маё.

These shorts will wash well. – Гэтыя шорты будуць добра мыцца.

Пытальныя займеннікі

Да пытальных займеннікаў адносяцца наступныя:

Who? – хто? *Who is going to play?* – Хто хоча гуляць?

What? – што? *What is in your pockets?* – Што ў цябе ў кішэнях?

Whom? – каму? *Whom are you going to give it?* – Каму ты збіраешся гэта аддаць?

Whose? – чый? *Whose ball is it?* – Чый гэта мячык?

Which? – які? каторы? *Which of the cups do you like best?* – Які кубак табе найбольш падабаецца?

How? – як? якім чынам? *How do you do?* – Дзень добры. *How much does it cost?* – Колькі гэта каштуе? *How many stamps do you have?* – Колькі ў цябе марак?

When? – калі? *When are you leaving?* – Калі ты з'язджаеш?

Where? – дзе? *Where is my money?* – Дзе мае грошы?

Why? – чаму? *Why do you cry, Willy?* – Чаму ты плачаш, Уілі?

Калі займеннікі *who* і *what* з'яўляюцца дзейнікамі, яны дапасуюцца да выказніка ў адзіночным ліку.

Адносныя займеннікі

Адносныя займеннікі ўводзяць азначальныя даданыя сказы. У гэтай якасці ў англійскай мове выкарыстоўваюцца *пытальныя займеннікі* і займеннік **that**. Адносны займеннік **who** выкарыстоўваецца толькі ў дачыненні да людзей. **Which** адносіцца да неадушаўлёных прадметаў і жывёл, **that** можна ўжываць у абодвух выпадках. Займеннікі можна часам і апускаць:

The person who/that you are looking for is Mr. Green. – Чалавека, якога вы шукаеце, клічуць спадар Грын.

The picture which/that had been torn is on the shelf. – Малюнак, што быў парваны, ляжыць на палічцы.

Займеннікі-квантыфікатары

Займеннікі-квантыфікатары падзяляюцца на чатыры катэгорыі: інклюзіўныя, азначныя, неазначальныя, адмоўныя.

Інклюзіўныя: **all** – усе; **both** – абодва, абое; **half** – палова; **every** – кожны; **each** – кожны; **everybody** – усе; **everything** – усё; **everyone** – кожны; **everywhere** – усюды.

Азначныя: **many** – шмат (з падлічвальнымі назоўнікамі); **much** – шмат, многа (з непадлічвальнымі назоўнікамі); **a lot** – шмат; **most** – большасць; **plenty** – (вельмі) шмат; **a great deal, a large number, a large amount** – вялікая колькасць; **little** – мала (з непадлічвальнымі назоўнікамі); **a little** – крыху; **less** – менш; **least** – сама менш; **few** – мала; **a few** – некалькі; **fewer** – менш (з падлічвальнымі назоўнікамі), **fewest** – найменш.

Неазначальныя: **some, any** – крыху; **either** – кожны, і той і другі; **somebody** – нехта, **someone** – хтосьці; **something** – нешта; **anywhere** – недзе; **any time** – любы час; **anyhow** – нейкім чынам; **anything** – нешта; **anybody** – нехта; **anyone** – нехта.

Адмоўныя: **no** – ніякі, ніводны; **neither** – ніякі; **none** – ніводны; **nobody** – ніхто; **no one** – ніхто; **nothing** – нішто; **never** – ніколі.

Займеннікі з часцінкай **some** ўжываюцца ў сцвярджалных сказах:

Somebody is knocking at the door. – Нехта грукоецца ў дзверы.

Займеннікі з часцінкай **any** выкарыстоўваюцца ў пыталых і адмоўных сказах:

I don't want anything. – Нічога не хачу.

Is there anybody here? – Ці ёсць тут хто?

ДЗЕЯСЛОЎ

Дзеяслоў – самастойная часціна мовы, якая абазначае дзеянне альбо стан прадмета як працэс. Дзеясловы ў англійскай мове падзяляюцца на *дапаможныя* і *асноўныя*. Асноўныя дзеясловы ў сваю чаргу падзяляюцца на тыя, што абазначаюць дзеянні, і тыя, што апісваюць станы.

Параўнайце:

актыўныя дзеясловы: *swim* – плысці, *ride* – ехаць,
smile – усміхацца, *draw* – маляваць;

статычныя дзеясловы: *believe* – верыць, *belong* – належыць,
feel – адчуваць, *love* – кахаць.

Паводле ўтварэння асноўных формаў дзеясловы падзяляюцца на *правільныя* – тыя, што ўтвараюць асноўныя формы паводле агульнага правіла, і *няправільныя* – што маюць шэраг адхіленняў (у канцы кнігі змешчаны спіс асноўных няправільных дзеясловаў).

Параўнайце:

Інфінітыў	Просты прошлы час	Дзеепрыметнік II залежнага стану	Пераклад
<i>to taste</i>	<i>tasted</i>	<i>tasted</i>	каштаваць
<i>to do</i>	<i>did</i>	<i>done</i>	рабіць

Дзеясловы ў англійскай мове могуць утвараць станоўчую і адмоўную формы, ужывацца ў залежным (**passive voice**) ці незалеж-

ным стане (**active voice**). Яны падзяляюцца на пераходныя і непераходныя ў залежнасці ад магчымасці далучаць да сябе аб'ект. Пераходныя дзеясловы могуць мець пры сабе прамое дапаўненне, што далучаецца без дапамогі прыназоўніка. Непераходныя дзеясловы не далучаюць дапаўненне наогул, альбо разам з дапаўненнем да іх дадаецца прыназоўнік.

Параўнайце:

Help me! – Ратуйце!

I can see all these beautiful flowers. – Я магу бачыць усе гэтыя прыгожыя кветкі.

Jane is sleeping. – Джэйн спіць.

We are waiting for Mike. – Мы чакаем Майка.

Дзеяслоўныя формы падзяляюцца на асабовыя/фінітныя і неасабовыя/нефінітныя. Да неасабовых формаў дзеяслова належаць: інфінітыў, дзеепрыметнік (**Participle**) і герунды (**Gerund**). Дзеепрыметнікі, утвораныя з дапамогай суфікса **-ing**, і герунды аб'ядноўваюць пад адной назвай «інгвай формы» (**ing-form**).

Асабовыя формы дзеяслова выяўляюць асобу, лік, стан і лад.

Параўнайце:

John is playing the piano. – Джон грае на піяніна (абвесны лад).

John! Play the piano! Let us dance! – Джон! Сыграй на піяніна! Давайце танчыць! (загадны лад).

I wish you could play the piano. – Вось было б добра, каб ты ўмеў граць (умоўны лад).

Дапаможныя дзеясловы

Дапаможныя дзеясловы падзяляюцца на мадалныя дзеясловы (**can, could** – магчы, умець; **must, ought to** – быць павінным; **should** – мусіць; **may, might** – быць абавязаным, магчы; **shall, should, will, would, need** – мець патрэбу; **dare** – адважвацца) і першасныя дапаможныя дзеясловы (**be, have, do**). Першасныя дапаможныя дзеясловы служаць для ўтварэння складаных дзеяслоўных формаў.

Напрыклад:

I must meet my friends. – Мне трэба сустрэць сваіх сяброў.

I need a bunch of roses. – Мне патрэбны букет руж.

I am writing an essay on ecology. – Я пішу ээс аб экалогіі.

They have decided to leave this planet. – Яны вырашылі пакінуць планету.

Do you do your morning exercises every day? – Ці робіш ты кожны дзень зарядку?

Таксама яны могуць выступаць у якасці асноўных дзеясловаў:

I am happy. – Я шчаслівы.

Mary had a little lamb. – У Мэры было ягнятка.

What are you doing here? – Што вы тут робіце?

Асабовыя формы дзеяслова

Простыя часы

Простыя часы абазначаюць звычайнае, рэгулярнае дзеянне альбо дзеянне, якое паўтараецца, альбо паказваюць на сам факт яго здзяйснення ў цяперашнім, мінулым ці будучым часе.

Просты цяперашні час (Present Indefinite Tense)

Утвараецца ад асновы дзеяслова без часціцы **to**. У 3-й асобе адзіночнага ліку да асновы дзеяслова дадаецца канчатак **-(e)s**. Параўнайце:

I like music. – Мне падабаецца музыка.

You play the piano well. – Ты добра граеш на піяніна.

We work at the plant. – Мы працуем на заводзе.

They hate sports. – Яны ненавідзяць спорт.

He dislikes maths. – Яму не падабаецца матэматыка.

She smokes. – Яна паліць.

It smells. – Яно смярдзіць.

Пытанні задаюцца з дапамогай дзеяслова **to do**:

Do you like music? – Табе падабаецца музыка?

Does she enjoy playing chess? – Ёй падабаецца гуляць у шахматы?

Yes, she does. (Yes, I do.) – Падабаецца.

Адмоўная форма ўтвараецца наступным чынам:

I don't (do not) work anywhere. – Я нідзе не працую.

She doesn't (does not) read much. – Яна мала чытае.

Просты цяперашні час ужываецца ў пералічаных ніжэй выпадках.

1) Для абазначэння звыклых дзеянняў альбо дзеянняў, што паўтараюцца. Вызначыць такія дзеянні можна па прыслоўях **always** – заўсёды, **sometimes** – часам, **regularly** – рэгулярна, **constantly** – пастаянна, словаспалучэннях **every day** – кожны дзень, **every month** – кожны месяц і да т. п.

Напрыклад:

I brush my teeth every day. – Я чышчу зубы кожны дзень.

2) Для абазначэння агульнавядомых ісцін, фактаў:

Minsk is the capital of Belarus. – Мінск – сталіца Беларусі.

3) З дзеясловамі, якія не ўжываюцца ў працяглых формах:

I like dancing. – Мне падабаецца танчыць.

4) Для апісання канкрэтных будучых планаў:

The train leaves at 9. – Цягнік адпраўляецца а дзевятай.

Просты прошлы час

(Past Indefinite Tense)

Просты прошлы час правільных дзеясловаў утвараецца дадаваннем суфікса **-ed** да асновы дзеяслова. Няправільныя дзеясловы маюць спецыфічныя формы, спіс якіх змяшчаецца ў канцы кнігі.

We worked hard to achieve our goals. – Мы старанна працавалі, каб дасягнуць мэты.

Did you really work hard? – Мы праўда старанна працавалі?

Yes, we did. – Так, працавалі.

No, they didn't (did not). – Не, не працавалі.

They didn't work very hard. – Яны не надта цяжка працавалі.

Просты прашлы час ўжываецца ў выпадках, пералічаных ніжэй.

1) Для абазначэння дзеянняў, якія закончыліся ў канкрэтных момант у мінулым: *yesterday* – учора, *two years ago* – два гады таму, *last year* – летась, *last month* – у прошлым месяцы, *last week* – на мінулым тыдні, *last Monday* – у мінулы панядзелак, *in (year) 2002* – у 2002 годзе, *after school* – пасля заняткаў і да т. п. Напрыклад:

He arrived in New York in 1956. – Ён прыехаў у Нью-Йорк у 1956 годзе.

2) У пытаннях аб мінулым, якія пачынаюцца з пытальнага слова **when**:

When did you buy your new car? – Калі ты купіў сваю новую машыну?

Просты будучы час (*Future Indefinite Tense*)

Просты будучы час будзеца з выкарыстаннем дапаможнага дзеяслова **will** (форма *shall* для першай асобы практычна выйшла з ужытку) і інфінітыва дзеяслова. Напрыклад:

I will go to the opera tonight. – Сёння ўвечары я пайду ў оперу.

Will your wife join you? – Твая жонка далучыцца?

Yes, she will. – Так.

No, I will not (won't). – Не.

I will not listen to such a nonsense. – Я не буду слухаць такую лухту.

Просты будучы час выкарыстоўваецца для апісання дзеяння ў будучым часе, ужываюцца прыслоўі *tomorrow* – заўтра, *tonight* – увечары, спалучэнні *next week* – на наступным тыдні і інш.

Працяглыя (падоўжаныя) часы

Працяглыя часы абазначаюць дзеянні, якія цягнуцца некаторы перыяд, маюць значэнне працэсуальнасці. Яны ўтвараюцца пры дапамозе дзеслова **to be** ў адпаведнай форме простага часу і *дзеяпрыметніка I незалежнага стану (-ing-формы)*.

Цяперашні працяглы час (Present Continuous Tense)

Варта адзначыць, што ў цяперашнім часе дзяслоў **to be** змяняецца па асобах:

I am looking at you. – Я гляджу на цябе.

You are smiling. – Ты ўсміхаешся.

We are laughing. – Мы смяемся.

They are staring at us. – Яны глядзяць (вылупліваюць вочы).

She is crying. – Яна плача.

The sun is shining. – Сонца свеціць.

У пыталных сказах дапаможны дзяслоў ставіцца на першае месца:

Am I smiling? – Я ўсміхаюся?

Is she crying? – Яна плача?

Are they looking at us? – Яны глядзяць на нас?

Yes, they are. – Глядзяць.

No, they are not. – Не, не глядзяць.

Цяперашні працяглы час ужываецца ў наступных выпадках.

1) Для апісання дзеяння, якое адбываецца ў момант гутаркі:

Hey! Are you digging potatoes? – Гэй! Ты што там – бульбу капаеш?

2) Для абазначэння дзеяння, якое знаходзіцца ў працэсе:

I'm writing a long novel about King Arthur. – Я пішу доўгі раман пра караля Артура.

3) Для абазначэння дзеяння, што пастаянна паўтараецца (*эмацыйна афарбаваная форма*):

He is always watching TV. – Ён заўжды глядзіць тэлевізар.

4) Для апісання будучых планаў, намераў:

I'm meeting him at the station. – Я сустракаю яго сёння на станцыі.

Формаў працяглага часу *не прымаюць* ніжэйпералічаныя катэгорыі дзеясловаў.

1) Дзеясловы ўспрымання: *to hear* – чуць, *to feel* – адчуваць, *to notice* – заўважаць, *to smell* – адчуваць пах, унюхваць.

Can you smell anything? – Адчуваеш пах?

2) Некаторыя дзеясловы, за якімі стаяць прыметнікі: *to appear* – падавацца, *to seem* – здавацца, *to feel* – адчуваць, *to look* – выглядаць, *to smell* – пахнуць.

The potatoes smell delicious! – Бульба пахне проста цудоўна!

3) Дзеясловы, што называюць пачуцці: *to care for* – клапаціцца, *to dislike* – не любіць, *to fear* – баяцца, *to hate* – ненавідзецц, *to like* – любіць, *to love* – кахаць, *to mind* – зважаць, *to want* – жадаць. Напрыклад:

Do you mind my smoking? – Нічога, што я куру?

4) Дзеясловы ментальнай актыўнасці: *to believe* – верыць, *to know* – ведаць, *to mean* – азначаць, *to remember* – памятаць, *to think* – меркаваць. Напрыклад:

I believe in God. – Я веру ў Бога.

5) Дзеясловы прыналежнасці: *to belong* – належаць, *to own* – валодаць. Напрыклад:

Who owns this beautiful planet? – Каму належыць гэтая цудоўная планета?

Прошлы працяглы час
(*Past Continuous Tense*)

Прошлы працяглы час утвараецца з дапамогай дзеяслова **to be** ў форме прошлага часу і **-ing**-формы асноўнага дзеяслова.

Напрыклад:

I was drawing yesterday evening. – Учора ўвечары я маляваў.

They were watching. – Яны назіралі.

Were they watching? – Яны назіралі?

Yes, they were. – Назіралі.

No, they were not (weren't). – Не, не назіралі.

Yesterday I was not (wasn't) working at all. – Учора я зусім не працаваў.

Прошлы працяглы час ужываецца:

● для абзначэння незакончанага дзеяння, якое адбывалася ў пэўны момант у мінулым альбо адначасова з іншым дзеяннем:

When the child entered the kitchen his mother was cooking dinner. – Калі дзіця зайшло ў кухню, маці гатавала абед;

● для апісання паступовага развіцця дзеяння:

The trees were getting greener. – Дрэвы пачыналі паступова прыбірацца ў зелень;

● у драматычных распевадах пра мінулае:

Someone was creeping along the path. – Нехта поўз уздоўж сцяжынкі.

Будучы працяглы час
(*Future Continuous Tense*)

Будучы працяглы час утвараецца з дапамогай дзеяслова **to be** ў форме простага будучага часу і **-ing**-формы асноўнага дзеяслова. Напрыклад:

I will be working from morning till night. – Я буду працаваць з рання да вечара.

Will aunt Ann be knitting in the evening? – Ці будзе цётка Эн вязаць увечары?

Yes, she will. – Будзе.

No, she will not. – Не, не будзе.

She will not be knitting. – Яна не будзе вязаць.

Будучы працяглы час ужываецца:

● для абазначэння дзеяння, якое будзе адбывацца ў некаторы момант у будучыні:

I will be eating a cake at this time tomorrow. – Заўтра ў гэты час я буду есці пірог;

● для абазначэння запланаванага ў будучыні дзеяння:

The train will be coming near the house at this time tomorrow. – Заўтра ў гэты самы час каля дома праедзе цягнік.

Перфектныя (завершаныя) часы

Перфектныя часы абазначаюць дзеянні, якія закончыліся да пэўнага моманту. Яны таксама ўжываюцца, каб паказаць паслядоўнасць падзеяў – тое, што адно дзеянне адбылося раней за другое. Перфектныя часы ўтвараюцца з дапамогай дзеяслова **to have** ў адпаведным часе і *дзеерыметніка II*.

Цяперашні перфектны час (Present Perfect Tense)

Цяперашні перфектны час утвараецца з дапамогай дзеяслова **to have** ў форме цяперашняга часа і *дзеерыметніка II*. Звярніце ўвагу на тое, што ў трэцяй асобе адзіночнага ліку выкарыстоўваецца форма **has**. Напрыклад:

I have done it! – Я зрабіў гэта!

She has written down a poem. – Яна напісала верш.

Have you signed the paper? – Ты падпісаў паперу?

Yes, I have. – Падпісаў.

No, he has not (hasn't). – Не, ён не падпісаў.

Цяперашні перфектны час ужываецца ў наступных выпадках.

1) Для абзначэння дзеянняў, якія закончыліся да моманту гутаркі:

She has completed her studies. – Яна закончыла навучанне.

2) Для апісання дзеянняў, вынікі якіх зрабіліся відавочныя:

Have you broken your leg? – Ты зламаў нагу?

3) Для апісання дзеянняў, якія пачаліся ў мінулым і цягнуцца да сучаснасці:

She hasn't written home since 1999. – Яна не пісала дахаты з 1999 года.

Сістэму перфектнага часу можна паказаць у выглядзе наступнай табліцы:

Цяперашні перфектны час	Прошлы перфектны час	Будучы перфектны час
have/has + painted/ drawn	had + painted/drawn	will have + painted/ drawn
<i>I have drawn it.</i>	<i>I had drawn it by 6 o'clock.</i>	<i>I will have drawn it by 7 o'clock.</i>

Перфектна-працяглы час

Дадзеная форма сумяшчае значэнне працэсуальнасці і сувязі з мінулым. Утвараецца яна з дапамогай дзеяслова **to be** ў адпаведнай перфектнай форме і **ing**-формы.

Вышэйзгаданую сістэму часоў мы таксама пакажам у выглядзе табліцы:

Цяперашні перфектна-працяглы час	Прошлы перфектна-працяглы час	Будучы перфектна-працяглы час
have/has been + ing-	had been + ing-	will have been + ing

<i>I've been looking for you for a long time!</i>	<i>He had been drawing the picture for a long time.</i>	<i>By the end of January we will have been working at the same place for twenty years.</i>
---	---	--

Залежны стан дзеяслова

Усе формы залежнага стану ўтвараюцца далучэннем *дзе-прыметніка II* асноўнага дзеяслова да адпаведнай формы дапаможнага дзеяслова **to be**.

Формы залежнага стану можна паказаць у выглядзе наступнай табліцы, дзе па гарызанталі пазначаныя формы простага, працяглага і перфектнага часоў, а па вертыкалі – цяперашні, прошлы і будучы часы.

<i>I am drawn.</i> – М'яне малююць.	<i>I am being drawn.</i> – М'яне малююць.	<i>I have been drawn.</i> – М'яне намалявалі.
<i>I was drawn.</i> – М'яне малявалі.	<i>I was being drawn.</i> – М'яне малявалі.	<i>I had been drawn.</i> – М'яне намалявалі.
<i>I will be drawn.</i> – М'яне будуць маляваць.	–	<i>I will have been drawn.</i> – М'яне намаляюць.

Неасабовыя формы дзеяслова

Неасабовыя формы дзеяслова сумяшчаюць прыкметы дзвюх часцін мовы: інфінітыў – дзеяслова і назоўніка, дзееспрыметнік – прыметніка і дзеяслова, герундый – назоўніка і дзеяслова.

Інфінітыў

Інфінітыў можа выкарыстоўвацца як з часцінкай **to**, так і без яе. Менавіта гэтая форма дзеяслова змяшчаецца ў слоўніках. Ён мае формы часу, трывання і стану.

Незалежны стан	Залежны стан
<i>to draw</i>	<i>to be drawn</i>
<i>to be drawing</i>	–
<i>to have drawn</i>	<i>to have been drawn</i>
<i>to have been drawing</i>	–

Інфінітыў без часціцы **to** ўжываецца ў наступных выпадках.

1) Пасля мадальных дзеясловаў:

May I go to the theatre in the evening? – Ці можна мне ўвечары пайсці ў тэатр?

2) Пасля дзеяслова **let**:

Do you let the children stay so long? – Вы дазваляеце дзецям сядзець дапазна?

3) Пасля дзеяслова **make** ў значэнні «прымушаць», калі ён ужываецца ў незалежным стане:

He made them plant the trees. – Ён прымусіў іх садзіць дрэвы.

4) У канструкцыях з **had better, would rather, had best**:

I'd rather read a new book. – Я лепей пачытаю кніжку.

You had better wash your face before leaving. – Памый лепей твар, перш чым сыходзіць.

5) Пасля слова **why**:

Why bother? – Навошта хвалявацца?

6) Пасля дзеясловаў успрымання (*see* – бачыць, *hear* – чуць, *feel* – адчуваць, *smell* – унюхваць):

We watched him draw the landscape. – Мы назіралі, як ён маляваў пейзаж.

Некаторыя дзеясловы паграбуюць пасля сябе менавіта форму інфінітыва, а не герундыя: *to agree* – згаджацца, *to refuse* – адмаўляцца, *to promise* – абяцаць, *to threaten* – пагражаць, *to offer* –

прапаноўваць, *to attempt* – спрабаваць, *to manage* – удавацца, *to fail* – не ўдавацца, *to decide* – вырашыць, *to arrange* – арганізаваць, *to hope* – спадзявацца, *to appear* – з’яўляцца, *to seem* – здавацца, *to pretend* – прыкідвацца, *to afford* – дазваляць сабе, *to forget* – забыцца, *to dare* – адважвацца, *to tend* – мець схільнасць.

Інфінітыў можа выступаць у сказе ў розных сінтаксічных функцыях:

1) функцыі дзейніка:

To eat an apple every day is very useful. – Вельмі карысна з’ядаць штодня па яблыку;

2) функцыі прамога дапаўнення:

I tried to persuade him to follow me. – Я пастараўся пераканаць яго пайсці са мной;

3) функцыі іменнай часткі састаўнога выказніка:

My duty is to save you all. – Мой абавязак вас усіх уратаваць;

4) функцыі азначэння:

The task to be completed is not easy. – Заданне, якое патрэбна выканаць, нялёгкае;

5) функцыі акалічнасці мэты:

You should work hard to earn a lot. – Каб шмат зарабляць, патрэбна шмат працаваць.

Дзеепрыметнік

Функцыі дзеепрыметніка блізкія да функцый прыметніка і прыслоўя. Існуе дзве формы дзеепрыметніка – першая і другая. Дзеепрыметнік I (Participle I) цяперашняга часу незалежнага ладу ўтвараецца дадаваннем суфікса **-ing** да асновы дзеяслова: *to read* – *reading* – (той,) які чытае, *to sit* – *sitting* – (той,) які сядзіць. Ён мае формы залежнага і незалежнага станаў:

The painting girl hardly noticed him. – Дзяўчына, якая малявала, амаль не заўважала яго.

The model being painted was getting cold. – Мадэль, якую малявалі, пачала мерзнуць.

Having painted the landscape, the young prodigy wanted to make a portrait. – Намалюваўшы краявід, малады талент захацеў стварыць партрэт.

Having being painted, the king hid the portrait and prohibited anybody to look at it. – Пасля таго як яго намалювалі, кароль схаваў партрэт і забараніў усім глядзець на яго.

Дзеепрыметнік I можа выконваць у сказе розныя функцыі:

1) азначэння:

We lived a life of ease in the house of rising sun. – Мы шчасліва жылі ў доме ўзыходзячага сонца;

2) акалічнасці (параўнайце з беларускім дзеепрыслоўем!):

Waving her hand, she looked at the travellers. – Махаючы рукой, яна ўглядалася ў вандроўнікаў.

Дзеепрыметнік II (Participle II) правільных дзеясловаў утвараецца з дапамогай суфікса **-ed**: *an opened window* – адчыненае акно.

Няправільныя дзеясловы маюць адметныя формы: *a broken glass* – разбітая шклянка, *cut hair* – стрыжаныя валасы.

Ён можа выконваць у сказе ніжэйпералічаныя функцыі:

1) азначэння:

He found the torn pages of the book. – Ён знайшоў вырваныя з кнігі старонкі;

2) іменнай часткі састаўнога дзеяслова:

The actress was extremely well-dressed. – Акторка была надзвычай прыгожа апранутая;

3) часткі складанага дапаўнення ў канструкцыі **to have smth done**:

I need my roof mended. – Мне трэба адрамантаваць дах (дзеянне выконваюць асобы, адрозныя ад суб'екта).

Герундый

Герундый – неасабовая форма дзеяслова, якая ў сваёй форме супадае з дзеепрыметнікам цяперашняга часу (*дзеепрыметнікам I*).

Яна ўжываецца ў функцыі:

1) дзейніка:

Swimming is much fun. – Плаванне прыносіць шмат радасці;

2) дапаўнення:

I like watching the birds. – Я люблю назіраць за птушкамі;

3) азначэння:

You are the dancing queen. – Ты – тая каралева, што танцуе.

Калі дзеянне, якое апісвае герундый, выконвае асоба, да якой ён адносіцца, то ўжываецца герундый *незалежнага стану*, а калі над асобай, да якой адносіцца герундый, то – *залежнага*:

I like being asked interesting questions. – Мне падабаецца, калі мне задаюць цікавыя пытанні.

Шэраг дзеясловаў патрабуе выкарыстання пасля сябе менавіта герундыя, а не інфінітыва. Сярод іх: *to stop* – перастаць, *to finish* – закончыць, *to delay* – адкласці, *to enjoy* – атрымліваць асалоду, *to mind* – прырэчыць, *to suggest* – прапаноўваць, *to fancy* – меркаваць, *to imagine* – уяўляць, *to regret* – шкадаваць, *to admit* – прызнаваць, *to deny* – адкладаць, *to avoid* – пазбягаць, *to consider* – лічыць, меркаваць; *to involve* – уключаць, *to practise* – практыкаваць, *to give up* – кінуць, *to go on* – працягваць, *to put off* – адкладаць, *to carry on* – працягваць, *to keep on* – працягваць.

ПРЫНАЗОЎНІК

Прыназоўнік – службовая часціна мовы, якая выражае адносіны паміж іншымі часцінамі мовы і словазлучэннямі ў сказе. Найбольшую групу прыназоўнікаў у англійскай мове складаюць *прыназоўнікі месца і часу*.

Найбольш шырока выкарыстоўваюцца наступныя *прыназоўнікі месца і напрамку*.

Above – над, вышэй за:

The temperature is above zero. – Тэмпература вышэйшая за нуль.

There is a picture above the table. – Над сталом вісіць карціна.

Across – праз, праз:

The little goat was walking across the river. – Маленькае казляня ішло праз мост.

Along – уздоўж, па:

The cat was creeping along the street. – Кот поўз па вуліцы.

Among – сярод, паміж:

It's very pleasant to live among friends. – Надта прыемна знаходзіцца сярод сяброў.

At – на, у, пры, каля:

Peter was waiting for them at the station. – Пітэр чакаў іх на станцыі.

Behind – (ззаду) за:

See you behind the bars! – Да сустрэчы за кратамі!

Below – пад, унізе:

The water reaches to just below the knees. – Вада даходзіць амаль да каленяў.

Beside – побач, каля:

The old fat woman was sitting beside me. – Каля мяне сядзела старая грузная жанчына.

Between – (па)між:

He was squeezed between two passengers. – Ён быў заціснуты паміж двума пасажырамі.

Beyond – за, над:

It was beyond his understanding. – Гэта было вышэй ад яго разумення.

By – каля, пры:

Just stay by me... – Проста заставайся поруч...

Down – уніз, пад, з:

Down the Mississippi the ship went. – Уніз па Місісіпі плыў карабель.

From – ад, з:

It was wet from top to bottom. – Яно прамокла ад верху да нізу.
Where are you from? – Адкуль ты родам?

In – у, на:

The bird was singing in the tree. – Птах спяваў на дрэве.

In front of – перад, паперадзе:

The soldiers were marching in front of the palace. – Салдаты маршыравалі перад палацам.

Into – у, унутр; на:

The river flows into the ocean. – Рака ўпадае ў акіян.

Inside – унутры, у:

I have some present for you inside the green box. – У мяне для цябе падарунак у гэтай зялёнай скрынцы.

Off – з, ад:

Take it off the table! – Прыбярэ гэта са стала!

On – на, у:

There was a clean rag on the floor. – На падлозе ляжаў чысты дыван.

Opposite – насупраць, на іншым баку:

An old gentleman was sitting opposite to him. – Насупраць яго сядзеў стары.

Outside – звонку, па-за:

It's quite warm outside. – На вуліцы зусім цёпла.

Out of – за, па-за межамі:

Try to take the rabbit out of the hat. – Паспрабуй дастаць з капелюша труса.

Over – над, зверху:

The eagle was flying over the mountains. – Над гарамі лятаў арол.

Through – праз, цераз, скрозь:

Alice walked through the mirror. – Аліса прайшла скрозь люстэрка.

To – да, у бок, у кірунку да:

Give it to me! – Аддай яго мне!

Towards – у кірунку да:

The train moved towards the station. – Цягнік рухаўся ў кірунку станцыі.

Under – пад, знізу:

Someone was hiding under the umbrella. – Пад парасонам нехта хаваўся.

Up – уверх, угару:

The goblins went up the stairs. – Гобліны падымаліся наверх.

Via – праз, цераз:

I'm going to New York via Warsaw. – Я еду ў Нью-Йорк праз Варшаву.

Прыназоўнікі часу

After – пасля:

After supper he went for a walk. – Пасля вячэры ён выйшаў на шпацыр.

At – у, а:

He usually had dinner at six o'clock. – Ён звычайна абедаў а шостаў гадзіне.

Before – перад:

Don't forget to brush your teeth before you go to bed. – Не забудзься пачысціць зубы перад тым, як пойдзеш спаць.

By – да, прыблізна:

You should be at home by nine p.m. – Ты павінен быць дома да дзевятаў вечара.

During – падчас, на працягу, цягам:

A student was sleeping during the lecture. – Адзін студэнт спаў падчас лекцыі.

For – за, на працягу, цягам:

He's managed to have a nap for a few minutes. – Яму ўдалося падрамаць некалькі хвілін.

From – з:

She is working from dusk to dawn. – Яна працуе з ранку да вечара.

In – у; праз:

I'll be there in a few minutes. – Я прыйду туды праз некалькі хвілін.

We visited Spain in August. – У жніўні мы ездзілі ў Іспанію.

On – на:

Caroline had a party on Monday. – У панядзелак у Караліны была імпрэза.

Since – з, ад, пасля:

No one has seen him since then. – З тае пары яго ніхто не бачыў.

Till – да:

He was driving the car from morning till night. – Ён ездзіў на машыне з раніцы да вечара.

Until – да:

He was cleaning the mess until the bell rang. – Пакуль не зазваніў званок, ён наводзіў парадак.

Іншыя прыназоўнікі

About – пра, аб:

Tell me about yourself. – Раскажы мне пра сябе.

Except – за выключэннем, з выняткам, акрамя, апроча:

Everyone except Jane liked the salad. – Усім, акрамя Джэйн, спадабалася салата.

Besides – акрамя, апрача:

Who can play the piano besides Luke? – Хто, акрамя Люка, умее граць на піяніна?

By – намаганьнямі, высылкамі, працай (каго-н.):

The lightbulb was invented by the scientist. – Лямпачка была прыдуманая навукоўцам.

For – для:

This is for you. – Гэта табе.

In spite of – нягледзячы на, не зважаючы на; хоць:

In spite of all the complications he survived. – Нягледзячы на ўскладненні, ён выжыў.

Instead of – замест:

He'll come instead of me. – Ён прыйдзе замест мяне.

Of – з:

Two of the boys are present. – Двое з хлопчыкаў прысутнічаюць.

Over – над, па:

Don't cry over spilt milk. – Зняўшы галаву, па валасах не плачуць.

With – з, з дапамогай:

I can survive with the help of my friends. – З дапамогай сяброў, я магу выжыць.

She wrote him a note with a pencil. – Яна напісала яму запіску алоўкам.

Without – без, пры адсутнасці:

How many things I can do without. – Без якой колькасці рэчаў я магу абысціся.

Некаторыя прыназоўнікі могуць выкарыстоўвацца перад **-ing**-формай. Яны ўказваюць на характар адносін паміж дзеяннем, што выражае **-ing**-форма, і дзеяннем, якое апісвае дзеяслоў у асабовай форме. Сярод гэтых прыназоўнікаў: **after, before, besides, by, in, in spite of, instead of, on, through, until, with, without**. Напрыклад:

He only survived by eating grass. – Ён уратаваўся толькі дзякуючы таму, што еў траву.

Звычайна прыназоўнік знаходзіцца *перад* словам, да якога ён адносіцца.

ЗЛУЧНИК

Злучнік – службовая часціна мовы, якая патрэбна для сувязі аднародных членаў сказа і частак складанага сказа. Злучнікі падзяляюцца на злучальныя і падпарадкавальныя.

Злучальныя злучнікі

Злучальныя злучнікі служаць для сувязі аднародных членаў сказа альбо частак складаназлучанага сказа. У іх складзе можна вылучыць наступныя катэгорыі (як у англійскай мове, так і ў беларускай): простыя (**simple**) і састаўныя (**compound**):

1) *Простыя злучальныя злучнікі:*

And – і, ды:

There are books and books. – Ёсць кнігі і кнігі.

The girl went to school and the kitten stayed at home. – Дзяўчынка пайшла ў школу, а кацяня засталася дома.

But – але, аднак, а, ды:

He likes alcohol but he hates coffee. – Ён любіць алкаголь, але ненавідзіць каву.

She is very intelligent but not very pretty. – Яна вельмі разумная, але не дужа прыгожая.

Or – ці, або:

Would you like tea or coffee? – Вам гарбаты ці каву?

Mind your own business or else I'll hit you! – Не сунь носа ў чужое проса, бо наб'ю!

Than – чым, ад:

Jane is taller than Ann. – Джэйн вышэйшая ад Эн.

Whereas – у той час як:

Whereas he had received a very handsome fortune with his wife, he had now spent every penny of it. – Атрымаўшы вялікую спадчыну ад жонкі, ён змарнаваў яе да апошняга грошыка.

While – у той час як:

While there is life there is hope. – Пакуль дыхаю, спадзяюся.

2) *Састаўныя злучальныя злучнікі:*

As well as – як... так і...:

As well be hanged for a sheep as for a lamb. – Хай будзе што будзе.

Both... and... – і... і...:

Both the new director and the chief manager like bossing people around. – І новы дырэктар, і галоўны менэджэр любяць камандаваць людзьмі.

Either... or... – альбо... альбо..., ці... ці...:

You should either stay here with Juliet or go to Spain with Lorenzo. – Ты павінен альбо застацца тут з Джульетай, альбо з'ехаць у Іспанію з Ларэнца.

Neither... nor... – ні... ні...:

Bob neither knows nor cares about his daughter. – Боб ведаць не ведае пра сваю дачку і не клапаціцца пра яе.

Neither fish nor flash. – Ні тое, ні сёе.

Not only... but also... – не толькі... але і...:

Not only they gave him the lift, but also lent him some money. – Яны не толькі падвезлі яго, але і пазычылі грошы.

Падпарадкавальныя злучнікі

Падпарадкавальныя злучнікі спалучаюць даданыя сказы ў складзе складаназалежных сказаў.

1) *Даданья часу* спалучаюцца з галоўнай часткай складаназлучанага сказа з дапамогай наступных падпарадкавальных злучнікаў:

After – пасля таго як:

After he had come home he washed his dishes. – Вярнуўшыся дамоў, ён памыў посуд.

As – у той час як:

As the Little Red Riding Hood was walking along the path, the hungry wolf was creeping in the bushes. – Пакуль Чырвоны каптурок ішла на сцяжынцы, галодны воўк поўз па кустах.

As soon as – як толькі:

As soon as she approached the wolf he swallowed her up. – Як толькі яна падышла да воўка, ён яе праглынуў.

Before – перад тым як:

Before you go to bed don't forget to close the windows. – Не забудзься зачыніць вокны да таго, як пойдзеш спаць.

Since – з тае пары, як:

Since she came to France she has written no letters. – З тае пары, як яна з'ехала ў Францыю, яна не напісала ніводнага ліста.

Till / until – да той пары, пакуль:

Don't start eating until father returns home. – Не пачынайце есці, пакуль бацька не вернецца дамоў.

When – (у час) калі:

When he came in, he saw a terrible mess. – Калі ён увайшоў, то ўбачыў жахлівы беспарадак.

While – пакуль, у той час як:

While mother was washing the floor the children were trying to clean the carpets. – Пакуль мама мыла падлогу, дзеці спрабавалі пачысціць дываны.

2) *Даданья прычыны* далучаюцца з дапамогай наступных злучнікаў:

Because – бо, паколькі, таму што:

I couldn't clean the mess, because I was busy reading. – Я не мог прыбрацца, бо быў заняты чытаннем.

As – паколькі:

As you don't like sweets, I can eat your bar of chocolate as well. – Паколькі ты не любіш салодкага, я магу з'есці і тваю плітку шакалада.

Since – з прычыны таго што:

Since they didn't speak Chinese, they couldn't ask the way. – Паколькі яны не размаўлялі па-кітайску, то не маглі запытацца дарогі.

3) *Даданыя мэты* далучаюцца з дапамогай наступных падпарадкавальных злучнікаў:

In order to – дзеля таго каб:

In order to pass the exams with flying colours she studied day and night. – Для таго каб бліскуча здаць экзамены, яна вучылася дзень і ноч.

So as to/so that – каб:

So as not to lose his face the President had to lie. – Каб не страціць твару, Прэзідэнту давялося маніць.

4) *Даданыя выніку* ўводзяцца наступнымі злучнікамі:

So – такім чынам:

I was getting tired so I went home. – Я пачаў стамляцца, таму пайшоў дадому.

Therefore – таму:

He lacked some money therefore he took some from his mother's purse. – Яму бракавала грошай, таму ён узяў іх з мацярынскай сумачкі.

As a result – як вынік, у выніку (таго, што):

As a result of the disaster, there was no electricity in the town. – У выніку бедства ў горадзе няма электрычнасці.

Consequently – адпаведна, значыць, вось жа:

I have no driving license, consequently, I can't drive you home. – У мяне няма правоў на машыну, таму я не магу адвезці цябе дахаты.

So/such... that... – гэтак... што:

He is such a witty person that everybody wants to invite him to some party. – Ён такі дасціпны чалавек, што ўсе жадаюць запрасіць яго на якую-небудзь імпрэзу.

5) Даданыя ўмовы:

If – (у выпадку) калі:

If you help me to do my homework, I'll sing you a song. – Калі дапаможаш мне зрабіць хатняе заданне, я спяю табе песеньку.

Provided (that) – пры ўмове, што...; пераканаўшыся, што...:

He let the burglars go provided that they had no weapons. – Ён адпусціў злодззяў, пераканаўшыся, што ў іх няма зброі.

6) Даданыя дапаўняльныя:

That – што:

He said that they were busy. – Ён сказаў, што яны занятыя.

Whether – ці:

The young waitress asked whether they needed salt. – Маладая афіцыянтка запыталася, ці патрэбная ім соль.

7) Даданыя ўступкі:

Though/although – хоць, хаця:

Although they hardly made both ends meet, they decided to buy a piano for their talented daughter. – Хоць яны ледзьве перабіваліся з хлеба на вадку, яны вырашылі купіць піяніна сваёй таленавітай дачцэ.

In spite of/despite of – нягледзячы на тое што:

In spite of the fact that he was young, he was the best jazzman in the USA. – Нягледзячы на свае маладыя гады, ён быў найлепшым джазмэнам у ЗША.

ВЫКЛІЧНІК

Выклічнік не з'яўляецца членам сказа, служыць для выказвання пачуццяў, аднак не называе іх. Да найбольш распаўсюджаных выклічнікаў у англійскай мове адносяцца наступныя:

Ah! – **Ах!** *Aга!* (згода, пазнаванне, сімпатыя).

Ah, here you are! – **Ага! Вось вы дзе!**

Aha! – **Ага!** (разуменне, знаходка).

Aha! Let's use the screw-driver. – **Ага! Давайце возьмем адвёртку.**

Ahem, h'm. – **Гм!** (ваганне).

Ahem. I should think it over. – **Гм... Трэба падумаць.**

Alas! – **На жаль! Ды дзе там!** (жаль).

Alas! The ship sank and all of them were dead. – **Ды дзе там!**

Карабель патануў і яны ўсе загінулі.

Hey! – **Гэй!** (радасць, сяброўскі выгук).

Hey! What are you doing? – **Гэй! Што вы там робіце?**

Hush! – **Ц-с-с! Ч-ш-ш!** (просьба захоўваць цішыню).

Hush! The major is speaking! – **Ціха! Маёр гаворыць!**

Oh! – **Вох! Авохці!** (захапленне, здзіўленне, незадаволенасць).

Oh, poor little thing! – **Вох, небарака!**

O dear! (калі няма знаку прыпынку). – **Божа мой!**

Oops! – **Вой!** (памылка, невялікае здарэнне).

Oops! I did it again! – **Вой! Зноў я гэта ўтварыў!**

Ow, ouch! – **Авой!** (боль).

Ouch! I've hurt my finger! – **Авой! Пальчык выцяла!**

Ugh! – **Фу!** (агіда).

Ugh! This mixture is disgusting! – **Фу! Брыдкая сумесь!**

Uh-huh... – **Ага...** (згода, разуменне).

Uh-huh. I see... – **Ага. Разумею.**

Wow! – **Ваў! Ого-го!** (захапленне).

Wow! It looks great! – **Ого-го! Шыкоўна выглядае!**

СІНТАКСІС

У залежнасці ад мэты выказвання ў англійскай мове вылучаюцца *апавядальныя, пыталныя, набуджальныя* ды *клічныя* сказы. Паводле сінтаксічнай будовы яны падзяляюцца на *простыя* і *складаныя*. Сярод складаных у сваю чаргу вылучаюцца *складаназлучаныя* і *складаназалежныя*. Нягледзячы на тое што парадак слоў у сказе з'яўляецца фіксаваным (дзеянік папярэднічае выказніку, азначэнне – азначальнаму слову, дапаўненне стаіць за словам ці словазлучэннем, да якога адносіцца), у англійскай мове існуе разнастайнасць тыпаў сказа і багацце інверсіі. Гэтак, вылучаюцца наступныя тыпы адначленных сказаў.

1) Іменныя сказы:

***Silence.* – Цішыня.**

2) Дзеяслоўныя:

***To think of that!* – Падумаць толькі!**

Вылучаюцца таксама эліптычныя двучленныя сказы – сказы, у якіх апушчаны дзейнік ці выказнік, аднак ён маецца на ўвазе.

Напрыклад:

***You sure?* – Упэўнены?**

Інверсія таксама ўзбагачае англійскую мову новымі тыпамі сказаў і надае ёй эмацыйнасць, жывасць і глыбіню. Існуе два тыпы інверсіі.

1) Дзейнік і выказнік мяняюцца месцамі:

***Quietly rang the bells that night.* – Ціхутка звінелі званочкі.**

2) Дзейнік-выканаўца і дапаможны дзеяслоў:

***Rarely can there have been such a mess.* – Рэдка тут бывае такі гармідар.**

Інверсія мае месца ў наступных выпадках.

1) Парадак слоў парушаецца ў прысутнасці адмоўных акалічнасцей *never* – ніколі, *nor* – ні, *neither* – ні, *not since* – з той пары не, *not for* – ні за, *on no account* – ні пры якіх абставінах, *not only* – не толькі, *no sooner* – не хутчэй як. Напрыклад:

Not a word did he say. – Ён не сказаў ні слова.

2) Калі ёсць прыслоўі *scarcely*, *hardly*, *seldom*, *only*, яны выкарыстоўваюцца ў складзе фразы з іншымі словамі:

Hardly had I put down the gun before he shot. – Не паспеў я апусціць стрэльбу, як ён стрэліў.

3) Калі ёсць словы *so* і *such*, што выкарыстоўваюцца са злучнікам **that**, маючы значэнне выніку, альбо *so*, у значэнні «таксама»:

So strange this proposal was that she suffocated. – Ён зрабіў такую незвычайную прапанову, што ў яе аж перахапіла дыханне (заняло мову).

4) Невялікая колькасць прыметнікаў і прыслоўяў, такія як *well*, *many*, *little* ў складзе некаторых устойлівых выразаў:

Little did they know that the enemy was close to them. – Яны не здагадаліся, што вораг побач.

5) Калі ёсць прыслоўі, што маюць значэнне руху і перамяшчэння: *here* – вось, *up* – уверх, *down* – уніз:

Up sprang the dog! – Сабака ўскочыў!

6) Са словам **there** (у тым ліку зварот **there + be**, які паказвае на наяўнасць/адсутнасць кагосьці/чагосьці ў нейкім месцы):

There lies the tomb of the hero. – Тут знаходзіцца магіла героя.

There are no bad pupils here. – Тут няма кепскіх вучняў.

7) Калі ёсць гукаперайманні:

Pop went champagne corks. – Выбухнулі коркі шампанскага.

НЕКАТОРЫЯ ЎСТОЙЛИВЫЯ ВЫРАЗЫ АНГЛІЙСКОЙ МОВЫ

1. Прывітанні, ветлівыя формы звароту, формулы развітання, найчасцей ужываныя выразы, выказванне згоды, нязгоды або сумневу

How do you do! – Добры дзень! (надзвычай афіцыйная форма вітання)

Good morning! – Добры дзень! (толькі ўранні)

Good afternoon! – Добры дзень!/Дзень добры!

Good evening! – Добры вечар!

Hello! – Прывітанне!

Hi! – Здароў! Вітаю!

How are you? – Як справы?/Як маешся/маецеся?

Fine, thanks, and you? – Дзякуй, добра, а ў цябе (Вас)?

Good/Bad. – Добра/Кепска.

So-so./Okay. – Так сабе.

As always. – Як заўжды.

Good bye! – Да пабачэння!

See you (later !)/ See you soon. – Да сустрэчы!

So long! – Бывай!

I must be going. – Мне трэба ісці.

Keep in touch. – Тэлефануй!/Давай падтрымліваць сувязь!

I'll be missing you. – Я буду сумаваць.

(Give) my regards to... – Перадай(це) ад мяне прывітанне...

Have a good/safe trip! – Шчаслівай дарогі!

Have a nice weekend! – Добра адпачыць!/Удалых выхадных!

Enjoy yourself! – Добра адпачыць!

Help yourself (to smth). – Частуйцеся!

Your health! – За Ваша здароўе!

Bless you! – Будзь здаровы! (*калі суразмоўца чхнуў*)

I need to go. – Мне ўжо трэба ісці.

It's time to go home. – Час вяртацца дамоў.

Let me introduce you... – Ці можна Вас пазнаёміць з ... ?

Glad to meet you. – Рады пазнаёміцца з Вамі.

This is my... (sister, mother...) – Гэта мая... (сястра, маці...)

Yes. – Праўда./Так./Але.

No. – Не.

What is your name? – Як цябе/Вас завуць?

My name is... – Мяне завуць...

How old are you? – Колькі Вам гадоў?

I'm... years old. – Мне... гадоў.

What are you? – Хто Вы па прафесіі?

Where do you come from? – Адкуль Вы родам?

I'm from Belarus/The United Kingdom/the USA. – Я з Беларусі/Злучанага Каралеўства/ЗША.

Do you speak English/Belarusian/Russian/French/Spanish/Chinese? – Ці размаўляеце Вы па-англійску/па-беларуску/па-руску/па-французску/па-іспанску/па-кітайску?

What foreign languages do you know? – Якія замежныя мовы Вы

ведаеце?

I'm learning English, but I still can't speak well. – Я вывучаю англійскую мову, але яшчэ не магу добра размаўляць на ёй.

I speak Belarusian a bit. – Я крыху гавару па-беларуску.

We need an interpreter. – Нам патрэбен перакладчык.

I don't understand you. – Я не разумею.

Will you say that again, please? – Ці не маглі б Вы паўтарыць?

Pardon? – Што Вы сказалі?

Dear Sir/Madam! – Шаноўны спадар!/Шаноўная спадарыня!

Dear colleagues! – Шаноўныя калегі!

My dear friends! – Дарагія сябры!

Yours sincerely... – З найлепшымі пажданнямі...

Congratulations! – Віншую/віншуем!

Happy birthday to you! – З днём нараджэння!

Merry Christmas! – З Калядамі!

Happy New Year! – З Новым годам!

Excuse me! – Прашу прабачэння!/Даруйце! (з мэтай прыцягнуць увагу).

I'm sorry. – Прашу прабачэння!/Даруйце!

Sorry for being late. – Прабачце за спазненне.

I feel very sorry! – Мне вельмі шкада.

It's a pity – Шкада.

Thank you! – Дзякуй!

Thank you very much! – Вялікі дзякуй!

I appreciate. – Чакаю з удзячнасцю.

Thank you for your invitation. – Дзякуй за запрашэнне.

Thank you for the information. – Дзякуй за інфармацыю.

You are welcome. – Калі ласка.

Not at all. – Няма за што.

Don't mention it./No problem. – Няма за што.

Come in, please. – Калі ласка, заходзьце.

Please, have a seat. – Калі ласка, сядайце./Прашу сядаць.

Welcome! – Сардэчна запрашаю/запрашаем.

Wait a minute, please. – Пачакайце крыху, калі ласка.

Hold on. – Пачакайце крыху, калі ласка (*на тэлефоне*).

I've lost my way. – Я заблукаў/заблукала.

I need a police station. – Мне патрэбен паліцэйскі ўчастак./Дзе тут міліцыя?

Certainly! – Вядома!

Naturally! – Натуральна!

Yes, of course! – Відавочна! Безумоўна!

It's wonderful! – Цудоўна!

I agree. – Я згодны/згодная.

That's right. – Слушна!

With pleasure! – З задавальненнем!

Me too. – І я таксама.

Sure. – Напэўна./Дакладна.

I think you are right. – Напэўна, Ваша праўда/Вы маеце рацыю.

It's a pleasure to hear it! – Прыемна гэта чуць!

I don't think so. – Мне так не здаецца.

You may not do that./You are not supposed to do that. – Нельга/
няможна.

No way! – Ні ў якім разе!
I can't believe it! – Неверагодна!
I don't know. – Не ведаю.
Impossible. – Гэта немагчыма.
Sorry, but I can't. – На жаль, не магу.
I don't want to. – Не хачу.
I don't have any. – (У мяне) няма.
On the contrary. – Якраз наадварот.
Not a bit/Nothing of that kind! – Нічога падобнага!
I object! – Я пратэстую!
I'm against it. – Я супраць.
Leave me alone! – Пакіньце мяне ў спакой!
Mind your own business! – Не вашае справа!
Maybe/perhaps. – Можа./Мабыць.
It's still a question./It is not known. – Яшчэ не вядома.
I'm not sure. – Я не ўпэўнены/не ўпэўненая.
I doubt. – Сумняваюся.
I'm afraid not. – Баюся, што не.
It's quite exaggerated. – Напэўна, гэта перабольшанне.
That's very bad. – Гэта вельмі кепска.
It's terrible/it's horrible! – Жах!
It's hard to believe. – Мне цяжка ў гэта паверыць.
Keep silence, please! – Прашу цішыні!
Who is it? – Хто гэта?
What is it? – Што гэта?

What does it mean? – Што гэта значыць?

May I help you? – Ці патрэбная дапамога (кансультацыя ў краме)?

Who/what are you looking for? – Каго/што шукаеце?

Whose passport is it? – Чый гэта пашпарт?

What for? – Навошта?

What about... – Як наконт...

When? – Калі?

Where? – Дзе?/Куды?

Where do you live? – Дзе Вы жывяце?

How much does it cost? – Колькі гэта каштуе?

Is it possible? – Ці гэта магчыма?

Can you help me? – Ці не маглі б Вы мне дапамагчы?

What is your address? – Які Ваш адрас?

What's up? – Што здарылася?

What is written over there? – Што там напісана?

How can I get there? – Чым туды можна даехаць?

Is it far from here? – Ці далёка да гэтага месца?

Can you tell me where... is situated? – Ці можаце Вы мне сказаць, дзе знаходзіцца?..

Where can I buy?.. – Дзе я магу купіць?..

Where shall I pay? – Дзе я магу заплаціць?

May I try it on? – Ці можна гэта прывесці?

Do you have?.. – Ці ёсць у Вас?..

What time does the shop open/close? – У які час крама адчыняецца/зачыняецца?

Whom should I give it? – Каму гэта аддаць?

Can I get money from my credit card? – Ці магу я атрымаць грошы па сваёй крэдытнай картцы?

2. Час

What's the time? – Колькі часу?

It's eight a.m. (ante meridiem). – Восем раніцы.

It's eight p. m. (post meridiem). – Восем вечара.

It's half past nine. – Палова на дзесятую.

It's a quarter past ten. – Чвэрць на адзінаццатую./Дзесяць гадзін пятнаццаць хвілін.

It's a quarter to ten. – Без пятнаццаці дзесяць.

What time is good for you? – Аб якой гадзіне?/У колькі?

Let's fix the exact time and place. – Давайце дамовімся пра дакладны час і месца.

Since what time? – Ад якой гадзіны?

Until what time? – Да якой/карай гадзіны?

Will it last long? – Ці доўга гэта працягнецца?

In the morning. – Уранні.

At dawn. – На досвітку./З самага рання.

In the morning. – Сёння ўранні.

Tomorrow morning. – Заўтра раніцай.

At noon. – Апоўдні./У сярэдзіне дня.

In the afternoon. – У другой палове дня.

In the evening. – Увечары.

Next evening. – (На)заўтра ўвечары.

At sunset. – На заходзе сонца.
At night. – Уначы.
At midnight. – Апоўначы.
After midnight. – Пасля паўночы.
At daytime. – Удзень./Днём.
A week. – Тыдзень.
In a week. – Праз тыдзень.
This week. – На гэтым тыдні.
Next week. – На наступным тыдні.
A month. – Месяц.
In a month. – Праз месяц.
A year. – Год.
In a year. – Праз год.
This year. – Сёлета.
Next year. – У наступным годзе./Налета.
Last year. – Летась.
Today. – Сёння.
Yesterday. – Учора.
Tomorrow. – Заўтра.
The day after tomorrow. – Паслязаўтра.
Too early. – Занадта рана./Зарана.
Too late. – Занадта позна./Запозна.
On Monday. – У панядзелак.
On Tuesday. – У аўторак.
On Wednesday. – У сераду.

On Thursday. – У чацвер.

On Friday. – У пятніцу.

On Saturday. – У суботу.

On Sunday. – У нядзелю.

Every Friday. – Кожную пятніцу./Штопятніцы.

Every day. – Кожны дзень./Штодня./Штодзённа.

Always. – Звычайна./Заўсёды.

Never. – Ніколі.

Sometimes. – Часам.

Often. – Часта.

Usually. – Звычайна.

Rarely. – Рэдка.

Workday. – Працоўны дзень.

Nonworking day. – Непрацоўны дзень.

At the weekend. – На выхадных (у суботу і нядзелю).

In January. – У студзені.

In February. – У лютым.

In March. – У сакавіку.

In April. – У красавіку.

In May. – У траўні.

In June. – У чэрвені.

In July. – У ліпені.

In August. – У жніўні.

In September. – У верасні.

In October. – У кастрычніку.

In November. – У лістападзе.

In December. – У снежні.

What date is it today? – Якое сёння чысло?

Today is the second of May. – Сёння – другога траўня.

What day is it today? – Які сёння дзень?

Today is Friday. – Сёння пятніца.

Holidays. – Святы.

New Year. – Новы год.

St. Patrick's Day. – Дзень Святога Патрыка.

Good Friday. – Дабравешчанне.

Christmas. – Каляды.

Halloween. – Хэлоўін.

Samhain. – Кельцкі Новы год (31 кастрычніка)

St. Valentine's Day. – Дзень закаханых./Дзень Святога Валянціна.

Mother's Day. – Дзень Маці (другая нядзеля траўня).

Independence Day. – Дзень Незалежнасці ЗША (4 ліпеня).

Thanksgiving day. – Дзень Падзякі (чацвёрты чацвер ліпеня).

Easter. – Вялікдзень.

Spring. – Вясна.

In spring. – Увесну./Вясною.

Summer. – Лета.

In summer. – Улетку.

Autumn. – Восень.

In autumn. – Восенню./Увосень.

Winter. – Зіма.

In winter. – Зімою./Узімку.

3. Надвор'є. Кірунки свету

What is the weather like today? – Якое с'єння надвор'є?

Do you know the weather forecast for tomorrow? – Ці вядомы Вам прагноз надвор'я на заўтра?

It's hot/cold. – С'єння горача/холадна.

The weather is fine today. – С'єння цудоўнае надвор'є.

The sky is clear. – Неба яснае.

The sun is shining. – Свеціць сонца.

It's pretty warm/freezing today. – С'єння даволі холадна/марозна.

It's windy. – С'єння ветрана.

It's sunny. – С'єння сонечна.

It's foggy. – С'єння туманна.

It's raining. – Ідзе дождж.

It's thundering. – Грыміць гром.

It's snowing. – Ідзе снег.

Which month is the coldest in your country? – Які месяц у Вашай краіне найхаладнейшы?

There is a howling gale. – Вецер вые.

The wind has dropped. – Вецер сціх.

A breeze is coming up/is blowing. – Вее лёгкі ветрык.

The sky is brightening. – Пачынае праясняцца.

Frost. – Замаразкі.

Snowstorm. – Завіруха./Замець.

Mist/haze. – Імгла./Туман.

Tempest. – Бура./Навальніца.

Flash of lightning. – Успышка маланкі.

Clouds. – Хмары.

Wind. – Вецер.

North. – Поўнач.

In the north. – На поўнач(ы).

South. – Поўдзень.

In the south. – На поўдні.

East. – Усход.

In the east. – На ўсходзе.

West. – Запад.

In the west. – На захадзе.

What is the temperature today? – Якая сёння тэмпература?

It's twenty degrees centigrate. – Дваццаць градусаў па Цэльсію.

It's sixty degrees Fahrenheit. – Шэсцьдзесят градусаў па Фарэнгейту.

4. Колеры

Apricot. – Абыкосавы.

Aquamarine. – Аквамарын.

Beige. – Бэжавы.

Black. – Чорны.

Blue. – Блакітны.

Brown. – Карычневы.

Buff. – Колер валовай скуры, цёмна-жоўты.

Cream. – Крэмавы.
Crimson. – Малінавы, кармазынавы.
Emerald. – Смарагдавы.
Golden. – Залацісты.
Green. – Зялёны.
Grey. – Шэры.
Jade. – Нефрытавы.
Khaki. – Хакі.
Lilac. – Бэзавы.
Mauve. – Ружавата-ліловы.
Mustard. – Гарчычны, муштардавы.
Navy blue. – Цёмна-сіні.
Olive. – Аліўкавы.
Orange. – Аранжавы, памаранчавы.
Pink. – Ружовы.
Purple. – Пурпуровы.
Red. – Чырвоны.
Scarlet. – Пунсовы.
Silver. – Серабрысты.
Tan. – Жаўтавата-карычневы.
Turquoise. – Бірузовы, туркусавы.
Violet. – Фіялетавы.
White. – Белы.
Yellow. – Жоўты.

5. Сваяцтва

Aunt. – Цётка.

Bride. – Невеста.

Bridegroom. – Жаніх.

Brother. – Брат.

Brother-in-law. – Зводны брат.

Child/children. – Дзіця/дзеці.

Cousine. – Стрыечны брат./Стрыечная сястра.

Daughter. – Дачка.

Daughter-in-law. – Невестка.

Father. – Бацька.

Father-in-law. – Цесць, свёкар.

Grandchild. – Унук./Унучка.

Grandparents. – Дзядуля і бабуля.

Great-grandparents. – Прабабуля і прадзядуля.

Husband. – Муж.

Mother. – Маці.

Mother-in-law. – Цешча./Свякруха.

Nephew. – Пляменнік.

Niece. – Пляменніца.

Relatives/relations. – Сваякі.

Sister. – Сястра.

Son. – Сын.

Son-in-law. – Зяць.

Spouse. – Муж./Жонка./Сужэнец.

Uncle. – Дзядзька.

Wife. – Жонка.

6. Асабовыя звесткі

Surname/family name/last name. – Прозвішча.

Maiden name. – Дзявочае прозвішча.

Name. – Імя.

Patronymic. – Імя па бацьку.

Date of birth. – Дата нараджэння.

Place of birth. – Месца нараджэння.

Citizenship. – Грамадзянства.

Nationality. – Грамадзянства./Нацыянальнасць.

Civil status. – Грамадзянскі/цывільны стан.

Married. – Жанаты./Замужам.

Single. – Нежанаты./Не замужам.

Divorced. – Разведзены./Разведзеная.

Separated. – Разведзены (*пры адсутнасці фармальнага разводу*).

Profession. – Прафесія.

Place of employment/place of work/job/position. – Месца працы.

Place of dwelling. – Месца пражывання.

Personal number. – Нумар пасведчання асобы./Асабісты нумар.

Passport number. – Нумар пашпарту.

Signature. – Подпіс.

7. Занятак. Прафесія. Пасада

Architect. – Архітэктар.

Artist. – Мастак.

Actor. – Актор.

Baker. – Пекар.

Biologist. – Біёлаг.

Bookkeeper/accountant. – Бухгалтар./Аўдытар.

Chemist. – Хімік.

Chief/superior/head. – Начальнік./Кіраўнік.

Cook. – Кухар.

Dentist. – Стаматолаг/дантыст.

Doctor. – Лекар/урач.

Driver. – Шафёр/кіроўца.

Druggist/Chemist. – Аптэкар(ка).

Economist. – Эканаміст.

Electrician. – Электрык.

Engineer. – Інжынер.

Farmer. – Земляроб./Селянін/сялянка./Фермер.

Headmaster. – Дырэктар школы.

Historian. – Гісторык.

Journalist. – Журналіст(ка).

Judge. – Суддзя.

Lawyer. – Юрыст(ка).

Lecturer. – Выкладчык/выкладчыца./Лектар.

Librarian. – Бібліятэкар(ка).

Machinist. – Машыніст.

Mathematician. – Матэматык.

Minelayer. – Мінёр.

Miner. – Шахцёр.

Musician. – Музыкант.

Officer. – Афіцэр.

Official. – Службовец./Чыноўнік/чыноўніца.

Painter. – Мастак./Маляр.

Philologist. – Філолаг.

Philosopher. – Філосаф.

Photographer. – Фатограф.

Physician. – Тэрапеўт.

Physicist. – Фізік.

Pilot. – Лётчык/пілот.

Policeman. – Паліцыянт/паліцэйскі.

Politician. – Палітык.

President. – Прэзідэнт.

Priest. – Святар.

Principal. – Рэктар універсітэта.

Producer. – Рэжысёр./Прадзюсер.

Professor. – Прафесар.

Programmer. – Праграміст(ка).

Railman/railroadman. – Чыгуначнік.

Sales(wo)man/shop assistant. – Прадавец/прадаўшчыца.

Secretary. – Сакратар(ка).

Soldier. – Вайсковец./Салдат.

Sports(wo)man. – Спартсмен(ка)/спартовец.

Student. – Студэнт(ка).

Tailor. – Кравец/краўчыха.

Teacher. – Настаўнік/настаўніца.

Worker. – Рабочы/работніца.

Writer. – Письменнік./Літаратар.

8. Некаторыя англійскія прымаўкі, выслоўі, фразеалагізмы

A bird in the bush is worth two in the sky. – Лепш верабей у руцэ, чым голуб на страсе.

A black eye. – Падбітае вока.

A walking zero. – Пустое месца.

Agree like cats and dogs. – Жыць як кот з сабакам.

At a sitting. – Адным захадам. Адным махам.

At full pelt. – На скрут галавы.

At odds with. – На нажах.

At the end of the world. – Куды і Макар цялят не ганяў./У чорта на рагах.

At the tail end of smth. – У свіныя галасы.

At the top of one's lungs. – На ўвесь голас. На ўсё горла.

Avoid smb like a plague. – Цурацца як чумы.

Bad news have wings. – Добрая слава ў куточку ляжыць, благая слава па дарожцы бяжыць.

Barking dogs seldom bite. – Брахлівы сабака ніколі не кусае.

Be all ears. – Ператварыцца ў слых.

Be born under a lucky star. – Нарадзіцца ў кашулі/чапцы.

Be in for it. – Прыйшла бяда на ліха.

Be in the know. – Ведаць.

Be on the tip of one's tongue. – На кончыку языка.

Be out of fashion. – Выйсці з моды.

Be pinned to one's mother's apron. – Быць мамчыным сынкам./
Чапляцца за спадніцу.

Be well off. – Быць заможным.

Beat around the bush. – Хадзіць кругом ды навокала.

Bear the bag. – Быць гаспадаром становішча.

Beat swords into plowshares. – Перакаваць мячы на аралы.

Better half. – Лепшая палова (жонка).

Between the devil and the deep. – Між двух агнёў.

Bit by bit. – Пакрысе. Патроху-памалу.

Bless my soul! – Богам клянуся!

Blue blood. – Блакітная кроў.

Break one's back. – Гнуць хрыбет.

Breed like rabbits. – Пладзіцца, як труссы.

Brothers in arms. – Браты па зброі.

Build on sand. – Будаваць на пяску.

Bury one's talents in a napkin. – Пахаваць талент.

By asking one comes to Rome. – Язык Вільні дапытае.

By word of mouth. – На словах.

Cast a glance upon smb. – Кінуць вокам на некага.

Castles in Spain. – Паветраныя замкі.

Catch smb off guard. – Заспець знянацку.

Cold steel. – Халодная зброя.

Crocodile's tears. – Кракадзілавы слёзы.

Cupboard love. – Карыслівае каханне./У хляве – радасць, а ў хаце – гадасць.

Devil looks after his own. – Яму чорт дзяцей калыша.

Do smb a credit. – Зрабіць ласку.

Don't halloo till you are out of the wood. – Не хваліся травой, а хваліся сенам.

Down the hatch. – Да дна.

Dribs and drabs. – Крошкі.

Drop a line. – Напісаць пару радкоў.

Earn one's salt. – Зарабляць на хлеб.

Eat one's words. – Забраць свае словы назад.

Every cloud has a silver lining. – Красуйся да часу, бяда, прыйдзе і мая пара.

Every dog has his day. – Загляне сонца і ў наша ваконца.

Every Tom, Dick and Harry. – Першы-лепшы.

Face to face. – Твар у твар.

Fish for information. – Вывуджваць інфармацыю.

Follow one's star. – Кіравацца за сваім лёсам.

For the time being. – Да пары да часу.

Frighten smb out of his wits. – Спужаць да смерці.

From A to Z. – Ад А да Я. Ад альфы да амегі.

From cover to cover. – Ад вокладкі да вокладкі./Ад дошкі да дошкі.

From rags to riches. – З гразі ды ў князі.

Give it smb hot and strong. – Паказаць, дзе камар козы пасе.

God knows! – Бог яго ведае.

Good riddance. – Гладкай дарогі.

Hand in hand. – Поплеч.

Hanky-panky. – Двайная гульня.

Have rats in the attic. – Быць без клёку ў галаве./Быць без пятай дошчачкі.

Head over heels. – Дагары нагамі.

Have a finger in every pie. – Да кожнай дзіркі затычка.

Have a screw missing. – Яму клёпкі бракуе.

In a nutshell. – Адным словам.

In for a penny, in for a pound. – Узяўся за гуж, не кажы, што не дуж.

Indian summer. – Бабіна лета.

Jack of all trades. – Майстар на ўсе рукі.

Keep a secret. – Захоўваць таямніцу.

Kick the bucket. – Скапыціцца./Спруцянець./Паехаць да Абрама на піва.

Kingdom come. – Тэй свет.

Like father, like son. – Якое дрэва, такі клін, які бацька, такі сын.

Like one o'clock. – Стрымгалоў.

Lose one's temper. – Раз'юшыцца.

Make a night of it. – Бурна прабавіць ноч.

- Make a silk purse out of a sow's ear.* – Зрабіць з некага чалавека.
- Night brings counsel.* – Пераначуем – болей пачуем.
- Nothing venture, nothing have.* – Хто не рызыкуе, той не мае.
- Out of touch.* – Страціць сувязь.
- Packed like herrings.* – Бітком набіта./Як селядцоў у бочцы.
- Pigs might fly.* – Бывае, што і варона спявае./Бывае, што і авечка ваўка бадае./Бывае, што і ў дзеўкі муж памірае, а ва ўдавы – жывы.
- Read smb's mind.* – Чытаць думкі.
- Rush season.* – Гарачая пара.
- Shadow boxing.* – Бойка з ценем.
- Side by side.* – Поплеч.
- Sink or swim.* – Пан альбо прапаў.
- Sleep like a log.* – Спаць як пшаніцу прадаўшы.
- Swallow the pill.* – Праглынуць пігулку.
- Table-talk.* – Застольная гутарка.
- The black sheep.* – Паршывая авечка.
- Thumb one's way.* – Галасаваць на дарозе.
- Tricky Nicky.* – Хіцер Зміцер.
- Twiddle one's thumbs.* – Біць бібікі/лынды.
- Ugly duckling.* – Брыдкае качанё.
- Upset the apple cart.* – Папсаваць усю музыку.
- Vanish into the blue.* – Як вадой разліцца.
- Velvet paws hide sharp claws.* – Мякка сцеле, ды мулка спаць.
- Wag one's tongue.* – Мянціць языком.
- When Queen Anne was alive.* – За дзедам шведам.

Who is who. – Хто ёсць хто.

Woe betide you. – Крый цябе Божа.

Year in, year out. – З году ў год.

9. Некаторыя ідыяматычныя параўнанні

As black as thunder. – Чорны як варона.

As black as the ace of spades. – Чорны як вугаль.

As brave/bold as a lion. – Смелы як леў.

As bright as day/daylight. – Ясна як дзень.

As certain as two and two makes four. – Як двойчы два чатыры.

As clean as a whistle. – Чысцюткі, бы шкельца.

As clear as a bell. – Ясна як дзень.

As clear as mud. – Брудны як чорт.

As cold as a stone. – Халодны як лёд.

As cool as a cucumber. – Спакойны як слон.

As cunning/sly as a fox. – Хітры як ліса.

As dark as midnight/pitch. – Цёмна, хоць вока выкалі.

As deaf as an adder/stone. – Глухі як пень.

As firm as a rock. – Цвёрды як мур.

As good as gold. – Дужа добры.

As free as air. – Вольны як вецер.

As fresh as a daisy. – Свежы, бы маргарытка.

As game as Ned Kelly – Задзіра.

As gaudy as a peacock. – Прыбраны як панна да шлюбу.

- As gentle as a dove/lamb.* – Ціхмяны як авечка.
- As grave as an owl.* – Змрочны як суч.
- As green as a gooseberry/grass.* – Малады ды ранні.
- As hard as nails.* – Закалены, бы корд.
- As heavy as lead.* – Цяжкі як жорны.
- As hungry as a hawk.* – Галодны, як воўк.
- As jolly as a sandboy.* – Жыццё бурапеніць.
- As large as life.* – Уласнай персонай.
- As light as a feather.* – Лёгкі як пёрка.
- As like as two peas.* – Як дзве вішанькі.
- As lithe as a panther.* – Гнуткі як кошка.
- As old as the hills.* – Стары як свет.
- As pale as a ghost.* – Бледны як здань.
- As plain/simple as ABC.* – Проста як АБЦ.
- As plump as a partridge.* – Пульхны як булачка.
- As poor as a church-mouse.* – Бедны, як царкоўная мыш./Голы як бізун.
- As pretty as a picture.* – Прыгожы як лялька.
- As proud as a peacock.* – Ганарысты як індк.
- As quick as a flash.* – Спрытны як чорт.
- As quiet as a mouse.* – Як мыш пад венікам.
- As regular as clockwork.* – Дакладны як гадзіннік.
- As rich as Croesus.* – Багаты як Крээ.
- As round as a barrel.* – Тоўсты як кадушка.
- As safe as a church.* – Бяспечна, як у Бога за пазухай.

As safe as houses. – Надзейны як банк.
As scarce as hen's teeth. – Рэдкі, як зубы ў стогадовай кабеты.
As sick as mud. – Злы як чорт.
As silly/stupid as a goose. – Дурны як бот.
As slippery as an eel. – Слізкі як уюн.
As slow as a tortoise/a snail. – Марудны як чарапаха.
As smooth as glass. – Гладкі бы шкло.
As soft as butter. – Мяккі, хоць макароны з яго рабі.
As sober as a judge. – Цвярозы як суддзя.
As steady/solid as a rock – Цвёрды як камень.
As still as death/a grave. – Маўклівы як труна.
As straight as an arrow. – Прамы як кій.
As stubborn as a mule. – Зацяты як асёл.
As thick as thieves. – Сябрукі, як Дняпро і Прыпяць.
As thin as rails/a lath. – Худы як ліштэлка.
As ugly as sin. – Страшны як смяротны грэх.

10. Шыльды, надпісы

Admission By Ticket Only – Уваход платны
Admission Free – Уваход бясплатны/вольны
Arrivals – Прыбыццё/Прылёт
Attention! – Увага!
Barber's Shop – Цырульня
Beware Of Cars! – Сцеражыся машын!

Beware Of The Dog! – Злы сабака

Booking Office – Білетная каса

Box Office – Тэатральная каса

Bus Stop – Аўтобусны прыпынак

Caution! – Асцярожна!

Caution: Automobile Traffic – Сцеражыся машын!

Check-In (Counter) – Рэгістрацыя

Chemist's – Аптэка

Cinema – Кіно

Closed – Зачынена

Cold – «Халодная» (*надпіс на кране*)

Danger – Небяспека

Department Store – Універсальная крама

Departures – Адпраўленне/Вылет

Detour – Аб'езд

Do Not Feed The Animals! – Карміць звяроў забараняецца!

Do Not Touch! – Не дакранацца!

Drugstore – Аптэка

Emergency Exit – Запасны выхад

Engaged – Занята

Entrance – Уваход

Exit – Выхад/З'езд (*з трасы*)

Fasten (Safety/Seat) Belts! – Прышпіліце рамяні!

First Aid – Хуткая дапамога

First Aid Post – Медыцынскі пункт

First Floor – Другі паверх
Give Way – Саступіце дарогу
Ground Floor – Першы паверх
Hairdresser's – Цырульня
Hot – «Гарачая» (надпіс на кране)
Hotel – Гатэль
Hours:... to... – Працуе з... да...
Information – Даведка
Inquiry Office – Даведка
Keep Off The Grass! – Па газонах не хадзіць!
Ladies – Для жанчын
Look Out! – Увага!
Lost & Found – Бюро знаходак
Men – Для мужчын
Movie Theatre – Кінатэатр
No Admission – Уваход забаронены
No Entry – Уваход забаронены
No Littering – Не кідаць смецце!
No Parking – Стаянка забароненая
No Photographing – Фатаграфаванне забаронена
No Smoking – Не паліць!
No Stopping – Спыняцца забаронена!
No Swimming – Плаванне забаронена!
Off – Выключана
On – Уключана

On Sale – Прадаецца

Open – Адчынена

Parking – Стаянка

Post Office – Пошта (Паштовае аддзяленне)

Private Area – Прыватная тэрыторыя

Private Beach – Прыватны пляж

Private Property – Прыватная ўласнасць

Pull – Цягнуце (На сябе)

Push – Штурхайце (Ад сябе)

Reservd – Зарэзервавана

Rest Rooms – Пакой адпачынку/Прыбіральня

Road Closed – Праезд закрыты

Sale – Распродаж

Second Floor – Трэці паверх

Service Entrance – Службовы ўваход

Smoking Area/Section – Месца для палення (курэння)

Sold Out – Білеты распрададзеныя

Taken – Занята

Ticket-Machines – Касы-аўтаматы

Ticket Office – Продаж білетаў

Tram Stop – Трамвайны прыпынак

Walk! – Ідзіце!

Warning! – Увага!

WC (water closet) – Прыбіральня

Wet Paint – Пафарбавана

НАЙЧАСЦЕЙ УЖЫВАЛЬНЫЯ НЯПРАВІЛЬНЫЯ ДЗЕЯСЛОВЫ

Інфінітыў (The Infinitive)	Прошлы час (Past Simple)	Прыслоўе мінулага часу (Participle II)	Пераклад
arise	arose	arisen	з'яўляцца, паўставаць; уваскрасаць
awake	awoke	awoken	будзіць, прачынацца
be	was/were	been	быць
bear	bore	born(e)	насіць; нараджаць
beat	beat	beaten	біць, разбіваць
become	became	become	рабіцца, станавіцца
begin	began	begun	пачынаць
bend	bent	bent	гнуць
bite	bit	bitten	кусаць
blow	blew	blown	дзьмуць, надзімаць
break	broke	broken	ламаць, разбураць
breed	bred	bred	пладзіцца, гадаваць
bring	brought	brought	прыносіць
build	built	built	будаваць
burn	burnt	burnt	паліць, гарэць
burst	burst	burst	узарвацца (<i>у тым ліку пачуццямі</i>)
buy	bought	bought	купляць
cast	cast	cast	кідаць, кінуць (<i>вокам</i>)
catch	caught	caught	лавіць
choose	chose	chosen	выбіраць
come	came	come	прыходзіць, прыяз- джаць
cost	cost	cost	каштаваць
creep	crept	crept	поўзаць

cut	cut	cut	рэзаць, сячы, стрыгчы
deal	dealt	dealt	гандляваць, раздаваць
dig	dug	dug	капаць
do	did	done	рабіць
draw	drew	drawn	цягнуць; маляваць
dream	dreamt	dreamt	мроіць; марыць
drink	drank	drunk	піць
drive	drove	driven	везці, кіраваць
eat	ate	eaten	есці
fall	fell	fallen	валіцца, падаць
feed	fed	fed	карміць
feel	felt	felt	адчуваць
fight	fought	fought	змагацца
find	found	found	знаходзіць
flee	fled	fled	бегчы, уцякаць
fly	flew	flown	лятаць
forbid	forbade	forbidden	забараняць
forget	forgot	forgotten	забывацца
freeze	froze	frozen	мерзнуць, замарожваць
get	got	got	атрымліваць
give	gave	given	даваць
go	went	gone	ісці, ехаць
grow	grew	grown	расці; павялічвацца
hang	hung	hung	вешаць, вісець
have	had	had	мець
hear	heard	heard	чуць
hide	hid	hidden	хаваць, хавацца
hit	hit	hit	выцяць; патрапіць у цэль
hold	held	held	трымаць, падтрымліваць
hurt	hurt	hurt	пашкодзіць, параніць; псаваць
keep	kept	kept	трымаць; весці; захоўваць

kneel	knelt	knelt	кленчыць
know	knew	known	ведаць, разбірацца; пазнаваць
lay	laid	laid	класці; расстаўляць
lead	led	led	весці, кіраваць
leap	leapt, leaped	leapt, leaped	скакаць
learn	learnt, learned	learnt, learned	вучыцца; пазнаваць
leave	left	left	пакідаць; з'язджаць
lend	lent	lent	пазычаць
let	let	let	дазваляць; выпускаць
lie	lay	lain	ляжаць
light	lit	lit	запальваць
lose	lost	lost	губляць, страчваць
make	made	made	рабіць, гатаваць; пры- мушаць
mean	meant	meant	азначаць; мець на ўвазе
meet	met	met	сустрэкаць
pay	paid	paid	плаціць, узнагародж- ваць
put	put	put	класці, ставіць; выказ- ваць, ацэньваць
read	read	read	чытаць
ride	rode	ridden	ездзіць на кані
ring	rang	rung	званіць, звінець; тэле- фанаваць
rise	rose	risen	уставаць, паўставаць; адбывацца; узыходзіць
run	ran	run	бегчы; цячы; праходзіць
saw	sawed	sawn	пілаваць
say	said	said	гаварыць, казаць
see	saw	seen	бачыць; разумець
seek	sought	sought	шукаць; дамагацца

sell	sold	sold	гандляваць; прадаваць
send	sent	sent	пасылаць, дасылаць
set	set	set	ставіць; саджаць; заходзіць (<i>пра сонца</i>)
sew	sewed	sewn	шыць
shake	shook	shaken	трэсі; вагацца; паціскаць (<i>руку</i>)
shine	shone	shone	блішчаць; ззяць
shoot	shot	shot	страляць; кідаць; вы- пускаць (<i>стралу</i>)
show	showed	shown	паказваць, здавацца, з'яўляцца
shrink	shrank	shrunk	сціскацца
shut	shut	shut	замыкаць, зачыняць, закрываць
sing	sang	sung	спяваць
sink	sank	sunk	апускацца; тапіцца
sit	sat	sat	сядзець; выседжваць
sleep	slept	slept	спаць
slide	slid	slid	слізгаць
smell	smelt	smelt	пахнуць; нюхаць
sow	sowed	sown	сеяць
speak	spoke	spoken	размаўляць, гутарыць, марнаваць; выдаткоўваць; бавіць час
spend	spent	spent	разліць, рассыпаць
spill	spilt	spilt	прасці; круціцца
spin	spun	spun	расшчапляцца, раска- лоцца
split	split	split	псавацца
spoil	spoilt	spoilt	распаўсюджвацца
spread	spread	spread	скакаць; прарастаць
spring	sprang	sprung	стаяць; трымацца, ставіць
stand	stood	stood	

steal	stole	stolen	красці; выкрадаць
stick	stuck	stuck	прытрымлівацца; прыклеіваць; ліпнуць
sting	stung	stung	джаліць; калоць; катаваць
strike	struck	struck	біць; байкатаваць
swear	swore	sworn	прысягаць
sweep	swept	swept	падмятаць; злёжку дакранацца
swell	swelled	swollen	пухнуць, надзімацца, павялічвацца
swim	swam	swum	плаваць
swing	swung	swung	вагацца; махаць
take	took	taken	браць; захопліваць; прымаць унутр
teach	taught	taught	вучыць
tear	tore	torn	рваць, разрываць
tell	told	told	сказаць, паведаміць
think	thought	thought	думаць, меркаваць
throw	threw	thrown	кідаць
wake	woke	woken	прачынацца
wear	wore	worn	насіць; знішчаць
weave	wove	woven	ткаць, плесці
weep	wept	wept	плакаць
win	won	won	выйгрываць
wring	wrung	wrung	скручваць; выціскаць
write	wrote	written	пісаць; выказваць; прыдумляць

Выкарыстаныя крыніцы

1. Англійска-беларуска-рускі слоўнік/Пад агульн. рэд. Т. М. Сушы, А. К. Шчукі з удзелам П. Дж. Мэё. Мн., 2004.
2. Англійская мова=English: Вучэбн. дапаможнікі для агульнаадукац. школы. 5–8 класы/Аўт. І. І. Панова, А. А. Вейзэ; 9 клас/Аўт. І. І. Панова; 10–11 класы/Аўт. А. В. Конышава, А. А. Вейзэ. Мн., 1995–2001.
3. Корсак Л. Д., Марціновіч Л. С. Англа-беларускі слоўнік фразеалагізмаў параўнальнага тыпу. Мн., 1984.
4. Міхневіч А. Я., Навічэнка Н. М. Англа-беларускі размоўнік. Мн., 1992.
5. Пашкевіч В. Ангельска-беларускі слоўнік/Пад рэд. С. Шупы. Мн., 2006.
6. Пятроўскі Я. Ангельска-беларускі, беларуска-ангельскі слоўнік. Мн., 1993.
7. Торбан І. Я., Серада Л. М. Міні-граматыка англійскай мовы: Даведнік. Мн., 1995.
8. Амбражейчик А. 2000 русских и 2000 английских идиом, фразеологизмов и устойчивых словосочетаний. Мн., 2003.
9. Зубанова О. В. Английская грамматика в таблицах и упражнениях. М., 2000.
10. Кортни Р. Английские фразовые глаголы. Англо-русский словарь. М., 2000.
11. Попок Н. В., Жолудь О. Л., Круталевич А. Ф. Экзамен по английскому языку. Мн., 2000.
12. Пчёлка А. С., Пчёлка Н. А. Правила английского языка в таблицах и схемах. Пособие-справочник. Мн., 2006.
13. АВВУУ Lingvo 10. Электронный словарь, 2004.
14. АВВУУ Lingvo 12. Электронный словарь, 2006.

15. A Concise Introduction to English Grammar By Fr. William. Lightning Source Inc., 2009.
16. Azar B. Shrampfier Basic English grammar. Pearson Education Company, 1995.
17. English Grammar in Use/By R. Murphy. 2nd Edition (repr.). Cambridge University Press, 1997.
18. Europe Phrasebook. [Footscray, Victoria:] Lonely Planet, 2001.
19. Evans V. Round-up 6. Longman, Pearson Education Limited, 2005.
20. Hall N., Shepherd J. The Antigrammar Grammar Book. Longman Group UK Limited, 1991.
21. Hancock P. Is that what you mean? 50 common mistakes and how to correct them. Penguin English, 1990.
22. Hashemy L., Murphy R. English Grammar in Use Supplementary Exercises. Cambridge University Press, 2004.
23. Kachalova K. N., Israilevich E. E. English Grammar. Moscow, 1998.
24. Karnevskaia E., Kurochkina Z., Misuno E. On the way to success. Minsk, 2002.
25. Karnevskaia E., Misuno E., Rakovskaya L. Practical English Phonetics. Minsk, 2003.
26. Longman Dictionary of Contemporary English. Longman, Pearson Education Limited 2005.
27. Oxford A–Z of Grammar and Punctuation/By J. Seely. Oxford University Press, 2004.
28. Pietrashkievich N. Syntax. Minsk, 2005.
29. Sheleh L., Pietrashkievich N., Dmitrieva I. Grammar Perfect: Form to Function. Minsk, 2004.
30. Soars L. & J. New Headway English Course. Oxford University Press, 2008.
31. Swan M., Walter C. How English Works. Oxford University Press, 2000.
32. Ushkevich A., Zezulin A. Byelorussian-English, English-Byelorussian Concise Dictionary With Complete Phonetics. [N.Y.:] Hippocrene Books, 1992.
33. Walker E., Elsworth S. Grammar Practice for Upper Intermediate Students. Longman, Pearson Education Limited, 2006.

34. Walton R. Advanced English C. A. E. Grammar Practice. Longman, Pearson Education Limited, 2000.
35. Webster's New World English Grammar Handbook/By G. Loberger & K. Walsh. 4th Edition (repr.). Topeka Bindery, [2009].

Интэрнет-рэсурсы:

www.ucl.ac.uk/internet-grammar/home

www.adultlearn.com/grammar-online

www.ucl.ac.uk/internet-grammar/home

www.speakpeak.com/html/d10_english_grammar

ЗМЕСТ

УВОДЗІНЫ	3
ФАНЕТЫКА І ПРАВАПІС	5
Алфавіт	5
Ад літары да гуку	6
Націск	10
МАРФАЛОГІЯ	11
Назоўнік	11
Катэгорыя роду	12
Катэгорыя ліку	13
Нязменныя назоўнікі	15
Агульны і прыналежны склоны	16
Артыкль	17
Нулявы артыкль	19
Прыметнік	20
Прыслоўе	22
Ступені параўнання прыслоўяў	24
Лічэбнік	25
Колькасныя лічэбнікі	25
Парадкавыя лічэбнікі	28
Дробавыя лічэбнікі	30
Займеннік	31
Асабовыя займеннікі	31
Абагульненна-асабовыя і няпэўна-асабовыя займеннікі	32
Прыналежныя займеннікі	33
Зваротныя займеннікі	34

Узаемныя займеннікі	34
Указальныя займеннікі	35
Пытальныя займеннікі	35
Адносныя займеннікі	36
Займеннікі-квантыфікатары	36
Дзеяслоў	37
Дапаможныя дзеясловы	38
Асабовыя формы дзеяслова	39
Залежны стан дзеяслова	47
Неасабовыя формы дзеяслова	47
Прыназоўнік	51
Злучнік	57
Злучальныя злучнікі	57
Падпарадкавальныя злучнікі	58
Выклічнік	62
СІНТАКСІС	63
НЕКАТОРЫЯ ЎСТОЙЛІВЫЯ ВЫРАЗЫ	
АНГЛІЙСКОЙ МОВЫ	65
НАЙЧАСЦЕЙ УЖЫВАЛЬНЫЯ НЯПРАВІЛЬНЫЯ	
ДЗЕЯСЛОВЫ	93
ВЫКАРЫСТАНЫЯ КРЫНЦЫ	98

У выдавецтве «Радыёла-плюс»

у серыі «Беларускія ЕўраГраматыкі»
пабачылі свет граматыкі:

- польскай мовы
- латышскай мовы
- лацінскай мовы
- шведскай мовы.

Даведачнае выданне

Серыя «Беларускія ЕўраГраматыкі»

Васючэнка Марыя Пятроўна

**КАРОТКАЯ ГРАМАТЫКА
АНГЛІЙСКОЙ МОВЫ**

Адказны за выпуск *Р. І. Шастак*

Рэдактар *Ул. М. Сіўчыкаў*

Карэктар *Ул. М. Булаўскі*

Падпісана да друку з гадовых дыяпазітываў 23.04.2009.

Фармат 60x84/16. Папера афсетная. Друк афсетны.

Ум. друк. арк. 3,06. Ул.-выд. арк. 2,92.

Тыраж 1000 экз. Заказ 128.

Выдавец:

Прыватнае ўнітарнае прадпрыемства «Радыёла-плюс».

ЛІ № 02330/0133315 ад 9.06.04.

Пр. Незалежнасці, 72–12, Рэспубліка Беларусь, 220012, г. Мінск.

Паліграфічнае выкананне:

Сумеснае таварыства з абмежаванай адказнасцю «Медысонт».

ЛП № 02330/0150444 ад 22.01.04.

Вул. Ціміразева, 9, Рэспубліка Беларусь, 220004, г. Мінск.

**У выдавецтве
«Радыеёла-плюс»**

**у серыі
«Беларускія ЕўраГраматыкі»**

**запланаваны да выпуску
граматыкі:**

- украінскай мовы
- фінскай мовы
- нямецкай мовы
- партугальскай мовы
- літоўскай мовы
- французскай мовы
- іспанскай мовы.

Рыхтуюцца граматыкі:

- славацкай мовы
- чэшскай мовы
- балгарскай мовы
- нідэрландскай мовы
- нарвежскай мовы
- венгерскай мовы,
- сербскай мовы,
- а таксама іншых
еўрапейскіх моў.

Серыя «Беларускія ЕўраГраматыкі»

ISBN 978-985-448-094-7

9 789854 480947

Серыя «Беларускія ЕўраГраматыкі»

ISBN 978-985-448-094-7

9 789854 480947

М. П. БРОДЯКОВ

КВАРТОЛАС

ПАМАТНИКА

АШТИЊИЦКА

МОББИ